

Prekid parničnog postupka

Kujundžić, Matko

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:552814>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Katedra za građansko procesno pravo

Matko Kujundžić

PREKID PARNIČNOG POSTUPKA

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Slađana Aras Kramar

Zagreb, travanj 2024. godine

Izjava o izvornosti

Ja, Matko Kujundžić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Matko Kujundžić, v.r.

Sažetak

Cilj ovoga rada je razraditi razloge koji dovode do nastanka prekida postupka po sili zakona i po odluci suda. U uvodnom dijelu ukratko je opisan parnični postupak sa svojim stadijima te su objašnjene okolnosti koje mogu dovesti do prekida postupka, kao i učinci koji nastaju u trenutku prekida postupka. Prvi dio rada bavi se okolnostima koje dovode do prekida postupka po sili zakona, a koji razlozi su obrazloženi zakonskim definicijama, sudskom praksom i stručnim člancima te je iznesen učinak deklaratornih odluka suda o prekidu postupka. Drugi dio rada bavi se prekidom postupka po odluci suda, kao i učinkom konstitutivne odluke suda te je isti obrađen s osvrtom na svaki pojedinačni zakonom propisan razlog za tu vrstu prekida postupka. Teoretska obrazloženja su potkrijepljena sudskom praksom. Zaključno je iznesen osvrt na prekid parničnog postupka po zakonu i po odluci suda, te njihovo djelovanje u sudskoj praksi pravosuđa Republike Hrvatske.

Ključne riječi: prekid postupka, prekid postupka po sili zakona, prekid postupka po odluci suda, deklaratorna odluka, konstitutivna odluka, prethodno pitanje.

Summary

The goal of this thesis is to elaborate the reasons that lead to the termination of the civil proceedings by force of law any by the determination of the court. The introduction briefly describes a civil proceeding with its stages and explains the circumstances that can lead to the termination of the civil proceedings as well as the resulting effects at the moment of termination. The first part of this thesis engages in the circumstances that lead to the termination of the civil proceedings by force of law, all of which reasons are elaborated by their legal definitions, case laws and expert articles, it also presents the effect of declaratory decisions of the court. The second part of the thesis explains the termination of the civil proceedings by the determination of the court and it offers a review of each and every reason prescribed by law for the termination of the civil proceeding. The theoretical explanation is elaborated through case laws. The conclusion offers a review on the termination of the civil proceedings by force of law and by the determination of the court as well as their effect in the Croatian jurisprudence.

Key words: termination of civil proceedings, termination by force of law, termination by determination of the court, declaratory decision, constitutive decision, incidental question.

Sadržaj:

I.	UVOD.....	1
II.	PREKID POSTUPKA	2
A.	Općenito o prekidu postupka.....	2
B.	Prekid postupka po sili zakona.....	5
1.	Smrt stranke	5
2.	Gubitak parnične sposobnosti za vrijeme sudskog postupka kada stranku ne zastupa punomoćnik	9
3.	Smrt zakonskog zastupnika stranke ili prestanak njegovog ovlaštenja za zastupanje u postupku u kojem stranka nema punomoćnika	17
4.	Prestanak i zabrana rada pravne osobe	20
5.	Nastup posljedica otvaranja stečajnog postupka	25
6.	Odsječenost od suda	28
7.	Ratne okolnosti ili prestanak rada suda zbog drugih okolnosti	30
8.	Prekid postupka određen drugim zakonom.....	31
C.	Prekid postupka po odluci suda	32
1.	Prekid postupka kad sud odluči da sam ne rješava o prethodnom pitanju....	34
2.	Prekid postupka zbog tumačenja Ugovora Europske unije te valjanost i tumačenje akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije	37

3.	Prekid postupka u slučajevima kada odluka o tužbenom zahtjevu ovisi o tome je li učinjen trgovački prijestup ili je li učinjeno kazneno djelo koje se goni po službenoj dužnosti, tko je počinitelj i je li on odgovoran, a osobito kad se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da je isprava upotrijebljena kao dokaz lažna	40
4.	Prekid postupka kada je zahtjev Sudu Europske unije o tumačenju Ugovora Europske unije te valjanosti i tumačenju akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije već podnesen u drugom postupku, a odluka suda ovisi o rješenju tog zahtjeva	43
5.	Prekid postupka kada odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja u pokrenutom oglednom postupku	44
III.	ZAKLJUČAK	48
IV.	LITERATURA	50
D.	Popis knjiga, stručnih i znanstvenih članaka	50
E.	Popis mrežnih izvora	52
F.	Popis pravnih izvora	54
G.	Sudska praksa	56

I. UVOD

Građanski parnični postupak predstavlja redovni put pravne zaštite koju pruža državna pravosudna organizacija u slučaju kada između osoba dođe do spora o pravima i obvezama.¹ Takav postupak provodi se pred zakonom ustanovljenom, neovisnom i nepristranom sudu u skladu s odredbama Zakona o parničnom postupku (dalje u tekstu: ZPP).²

Redoviti tijek parničnog postupka podijeljen je na više stadija. Početni stadij postupka podrazumijeva podnošenje tužbe nadležnom sudu.³ Pripremni stadij čine prethodno ispitivanje tužbe,⁴ podnošenje tužbe na odgovor tuženiku⁵ i pripremno ročište.⁶ Središnji stadij postupka sastoji se u provođenju glavne rasprave,⁷ nakon kojega nastupa završni stadij gdje se okončava postupak donošenjem i objavom meritorne odluke suda o pitanjima koja su bila predmetom rasprave u provedenom postupku.^{8 9}

Parnični postupak ne prati uvijek redoviti tijek razvoja kroz sve stadije postupka. U zakonom predviđenim situacijama do okončanja postupka može doći u bilo kojem od

¹ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; Građansko parnično procesno pravo, VII izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb; Narodne novine, 2004, str. 3.

² Zakon o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019, 80/2022, 114/2022, 155/2023; dalje: ZPP.

³ V. čl. 185. ZPP-a.

⁴ V. čl. 280. ZPP-a.

⁵ V. čl. 284. ZPP-a.

⁶ V. čl. 277. do čl. 294. ZPP-a.

⁷ V. čl. 294. do čl. 321. ZPP-a.

⁸ V. čl. 325. do čl. 343. ZPP-a.

⁹ Brozović, Juraj, Plan upravljanja postupkom; Novine u građanskom zakonodavstvu - 2022, Zbornik radova, Tuhelj; Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Pravosudne akademije, 2022, str. 10.

predviđenih stadija.¹⁰ Međutim, u određenim situacijama tijekom svakog od stadija postupka može doći do nastanka određenih okolnosti koje zbog narušene procesne ravnoteže stranaka zahtijevaju zaustavljanje aktivnosti u parnici ili je takvo zaustavljanje aktivnosti potrebno u svrhu postizanja pravne sigurnosti i ekonomičnosti pravnog sustava.¹¹ Takvo zaustavljanje svih aktivnosti u parnici definirano je u ZPP-u kao prekid postupka.¹² Do prekida postupka može doći po sili zakona ili po odluci suda.¹³ Prekid postupka po svojoj naravi je privremenog značaja, te se prekinuti postupak nastavlja kada prestanu razlozi koji su doveli do njegovog nastanka.¹⁴

II. PREKID POSTUPKA

A. Općenito o prekidu postupka

Dopustivost pružanja zaštite u parničnom postupku uvjetovano je ispunjenjem zakonom određeni pretpostavki kao okolnosti bez čijeg postojanja bi bilo ugroženo postizanje zakonitih i pravilnih učinaka pravosudne djelatnosti.¹⁵ O procesnim pretpostavkama zavisi pokretanje parničnog postupka, raspravljanje u parnici i donošenje meritorne odluke o osnovanosti tužbenog zahtjeva.¹⁶

¹⁰ V. *ibid.*

¹¹ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 557.

¹² V. čl. 212., do čl. 219. ZPP-a.

¹³ V. čl. 212., do čl. 214. ZPP-a.

¹⁴ V. čl. 215. ZPP-a.

¹⁵ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 28.

¹⁶ V. *ibid.*

Sudski postupak ima oblik trostranog odnosa između stranaka tužitelja, tuženika i suda.¹⁷ Određene procesne pretpostavke tiču se stranaka u postupku, a odnose se prvenstveno na sposobnost da stranke svojim djelovanjem mogu proizvoditi učinke u konkretnoj parnici.¹⁸ To su: postojanje stranaka i njihova stranačka i parnična sposobnost, uredno zastupanje stranaka, procesno ovlaštenje za vođenje parnice i pravni interes za traženje pravne zaštite određenog sadržaja.¹⁹ Ukoliko dođe do promjene određenih procesnih pretpostavki koje se tiču stranaka u parnici, može doći do zaustavljanja aktivnosti u parnici, a koje zaustavljanje aktivnosti je određeno u ZPP-u kao prekid postupka.²⁰

Osim navedenog, do prekida postupka može doći i iz razloga ekonomičnosti i svrhovitosti u cilju postizanja pravne sigurnosti. To će biti u slučajevima kada odluka suda o osnovanosti tužbenog zahtjeva zavisi o rješavanju prethodnog pitanja, kad je potrebno podnijeti sudu Europske unije zahtjev za tumačenjem prava ili kada je pokrenut ogledni postupak pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske o istom ili sličnom pravnom pitanju.²¹

U teoriji je izneseno da „*Prekid postupka ima za cilj da privremeno gotovo sasvim zaustavi razvoj parnice zbog zakonom predviđene objektivne spriječenosti suda ili neke stranke da u njoj aktivno sudjeluje, sve dok se ponovo ne uspostavi procesna ravnoteža koja će svim subjektima omogućiti normalnu aktivnost.*“²²

¹⁷ V. *ibid.*

¹⁸ V. *ibid.*

¹⁹ *Ibid.*, str. 29.

²⁰ V. čl. 212. ZPP-a.

²¹ Penić, Gović, Iris; Novine u ZPP-u na području prekida postupka, 2020, <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/novine-u-zakonu-o-parnicnom-postupku-na-podrucju-prekida-postupka>; Pristupljeno: 25.03.2024.

²² Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 557.

Za vrijeme prekida postupka ne dolazi do okončanja parnice. Parnica i dalje teče iako prestaju teći svi rokovi određeni za obavljanje parničnih radnji.²³ Dok traje prekid postupka, sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku osim onih radnji koje se odnose na prekid postupka, ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na temelju te rasprave donijeti odluku.²⁴ Parnične radnje koje za vrijeme prekida postupka poduzme jedna od stranka nemaju prema drugoj stranci nikakav pravni učinak, one će proizvoditi učinak tek nakon što postupak odlukom suda bude nastavljen.²⁵

Odluke suda donesene prije prekida postupka ne provode se za vrijeme trajanja prekida postupka.²⁶ Ročišta i upućeni pozivi postaju bespredmetni.²⁷ Učinak za vrijeme prekida postupka priznaje se samo onim radnjama koje su usmjerene na ispitivanje osnovanosti i zakonitosti odluke o prekidu postupka ili onim radnjama koje su usmjerene ostvarenju nastavka prekinutog postupka.²⁸

Prekinuti postupak nastavlja se kada prestanu okolnosti koje su dovele do prekida, inicijativom stranaka ili po službenoj dužnosti suda.^{29 30}

²³ V. čl. 214. ZPP-a.

²⁴ V. čl. 214. ZPP-a.

²⁵ V. čl. 214. ZPP-a.

²⁶ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 559.

²⁷ V. *ibid*, str. 560.

²⁸ V. *ibid*.

²⁹ V. *ibid*.

³⁰ V. čl. 215. ZPP-a.

B. Prekid postupka po sili zakona

Do prekida postupka *ex lege* dolazi ispunjenjem jedne od taksativno navedenih pretpostavki određenih u članku 212. ZPP-a. Odluka suda u takvom slučaju je deklaratorne naravi, što znači da do prekida postupka dolazi samim ispunjenjem zakonske pretpostavke, a ne odlukom suda.³¹ Tako prekinuti postupak nastaviti će se na prijedlog stranke ili po inicijativi suda kada prestanu razlozi koji su doveli do prekida postupka.³²

1. Smrt stranke

Stranka u postupku može biti osoba, tijelo ili drugi entitet bez pravne osobnosti.³³ U svojstvu tužitelja to je osoba, tijelo ili drugi entitet bez pravne osobnosti koji u svoje ime, odnosno u čije se ime ističe određeni tužbeni zahtjev kao prijedlog sudu za donošenje presude određenog sadržaja.³⁴ Na strani tuženika to je osoba, tijelo ili neki drugi entitet bez pravne osobnosti protiv kojega je tužbeni zahtjev istaknut.³⁵

ZPP-om je predviđeno kako stranka u postupku može biti svaka fizička i pravna osoba.³⁶ Osim fizičkim i pravnim osobama, stranačka sposobnost priznaje se prema posebnim propisima Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske i Vladi Republike

³¹ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 557.

³² V. čl. 215. ZPP-a.

³³ Dika, Mihajlo; Građansko parnično pravo IV, Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku. Zagreb; Narodne novine, 2008., str. 14.

³⁴ V. *ibid.*

³⁵ V. *ibid.*

³⁶ V. čl. 77. ZPP-a.

Hrvatske.³⁷ Parnični sud može iznimno s pravnim učinkom u određenoj parnici priznati stranačku sposobnost i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, udovoljavaju bitnim uvjetima za stjecanje stranačke sposobnosti, a osobito ako raspolažu imovinom na kojoj se može provesti ovrha.^{38 39}

Stranačka sposobnost je svojstvo određenog subjekta da može biti nositelj procesnih prava i dužnost.⁴⁰ To svojstvo nezavisno je od konkretne parnice i građanskopravnog odnosa.⁴¹

Stranačku sposobnost imaju svi kojima je pravni poredak priznao pravnu sposobnost, odnosno, svi koji mogu na temelju pravne sposobnosti biti nositelji prava i dužnosti građanskog prava, imaju i stranačku sposobnost, kako bi mogli u parničnom postupku ostvarivati i braniti svoja prava.⁴² Stranačka sposobnost naziva se i procesna pravna sposobnost.⁴³ Postojanje stranačke sposobnosti nije uvjetovano postojanjem parnice, već je obratno, postojanje stranačke sposobnosti čini pozitivnu pretpostavku za vođenje parnice.⁴⁴ Kao takva, stranačka sposobnost mora postojati da bi se parnica mogla voditi i može biti samo potpuna, neograničena i permanentna.⁴⁵

Fizičke osobe stječu stranačku sposobnost rođenjem, a ona se priznaje i nerođenom djetetu „*nasciturus*“ u slučajevima kada su interesi nerođenog djeteta direktno pogođeni parničnim postupkom, a što se događa u sporovima o nasljedstvu

³⁷ Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 33), str. 17.

³⁸ V. čl. 77 ZPP-a.

³⁹ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 305.

⁴⁰ V. *ibid.*, str. 303.

⁴¹ V. *ibid.*

⁴² V. *ibid.*, str. 303-304.

⁴³ V. *ibid.*

⁴⁴ V. *ibid.*, str. 304.

⁴⁵ V. *ibid.*

ili sporovima u vezi traženja naknade štete zbog štetnih događaja koji su se dogodili prije rođenja djeteta.⁴⁶

Fizička osoba mora postojati za vrijeme pokretanja parnice, osim kod navedene iznimke „*nasciturusa*“. Tako se javilo shvaćanje u praksi koje inzistira na postojanju stranaka u vrijeme podnošenja tužbe, odnosno da je smrt tužitelja ili tuženika prije podnošenja tužbe neotklonjiv nedostatak u smislu odredbe čl. 83. ZPP-a.⁴⁷

Parnični postupak pokreće se tužbom.⁴⁸ Sud je po zaprimanju tužbe dužan ispitati sadržaj tužbe sve što je potrebno da bi se s njom moglo postupati.⁴⁹ Sud po službenoj dužnosti u tijeku cijelog postupka pazi može li osoba koja se pojavljuje kao stranka biti stranka u postupku.^{50 51}

Ukoliko sud utvrdi da je u tužbi kao stranka označena osoba koja ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvat će tužitelja da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će poduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti s osobom koja može biti stranka u postupku.⁵² Ako se nedostaci koji postoje za vrijeme podnošenja tužbe ne mogu otkloniti ili ako rok koji je sud odredio za otklanjanje takvih nedostataka bezuspješno protekne, sud će rješenjem ukinuti radnje provedene u postupku i odbaciti tužbu.⁵³

⁴⁶ Šimović, Ivan; Utjecaj dobi na poslovnu i parničnu sposobnost, 2011, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 61 (5); str. 1627, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/110652>; Pristupljeno: 25.03.2024.

⁴⁷ V. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Broj: Su-IV-245/2019-3, Izvod iz zapisnika sa sastanka predsjednika građanskih odjela županijskih sudova i Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održanog 27. studenog 2019.

⁴⁸ V. čl. 185. ZPP-a.

⁴⁹ V. čl. 281. ZPP-a.

⁵⁰ V. čl. 82. ZPP-a.

⁵¹ V. čl. 185. ZPP-a.

⁵² V. čl. 83. ZPP-a.

⁵³ V. čl. 83. ZPP-a.

Međutim, ako su za vrijeme podnošenja tužbe ispunjene potrebne pretpostavke da bi se po tužbi moglo postupati, to jest da stranke postoje u vrijeme podnošenja tužbe i imaju stranačku sposobnost, a tijekom postupka dođe do promjene tih okolnosti, sud će primijeniti odredbu čl. 212. st. 1., t. 1. ZPP-a.⁵⁴ Tako nedostatak stranačke sposobnosti koji se pojavi tijekom trajanja parnice, sud će utvrditi deklaratornim rješenjem kojim će prekinuti postupak.⁵⁵

Stranačka sposobnost fizičke osobe prestaje njezinom smrću. Smrt stranke u postupku može se utvrditi samo službenom ispravom.⁵⁶ Tako Županijski sud u Karlovcu, u odluci po žalbi,⁵⁷ zauzima stav kako tužbu treba odbaciti ukoliko je stranka umrla prije podnošenja tužbe ili rješenjem odrediti prekid postupka ukoliko je stranka umrla poslije podnošenja tužbe.⁵⁸

Činjenica smrti je važna statusna činjenica koja se tiče stranke u sporu i zbog takvog značaja nije ju moguće utvrđivati temeljem pretpostavke o smrti⁵⁹ ili na temelju službene bilješke poštara obzirom da takva bilješka ne predstavlja službenu ispravu o smrti, kao što tu u odluci o žalbi zaključuje Županijski sud u Varaždinu.⁶⁰

Činjenica smrti dokazuje se izvadcima iz državnih matica koji se izdaju u upravnom postupku temeljem Zakona o državnim maticama⁶¹ ili potvrdama o smrti koje izdaju nadležna tijela pod uvjetima i na način uređen Pravilnikom o obrascu potvrde smrti.⁶²

⁵⁴ Jelušić Damir; Procesno pravni položaj lus standi in iudicio u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, ožujak 2017.; str. 90.

⁵⁵ V. *ibid.*

⁵⁶ V. Rješenje Županijskog suda u Karlovcu, GŽ-363/2021, od 24.05.2021.

⁵⁷ V. *ibid.*

⁵⁸ V. *ibid.*

⁵⁹ V. *ibid.*

⁶⁰ V. Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, GŽ-4868/2013, od 05.11.2013.

⁶¹ Zakon o državnim maticama, Narodne novine br. 96/1993, 76/2013, 98/2019, 133/2022.

⁶² Pravilnik o obrascu potvrde o smrti, Narodne novine br. 46/2011.

U slučaju da se činjenica smrti ne može dokazati na jedan od ovih načina, ta će se činjenica dokazivati sukladno odredbama Zakon o izvanparničnom postupku (dalje u tekstu: ZIP),⁶³ kojima se uređuje proglašenje nestale osobe umrlom i dokazivanje smrti.⁶⁴

Ako za vrijeme trajanja parničnog postupka dođe do smrti stranke, sud će sukladno čl. 212. st. 1. t. 1. ZPP-a⁶⁵, deklarirati da je došlo do prekida postupka. Postupak prekinut zbog smrti stranke nastaviti će se kad nasljednik ili skrbnik ostavine, preuzme postupak ili kad na prijedlog protivne strane ili po službenoj dužnosti sud pozove da to učine.⁶⁶ Prema ustanovljenoj praksi, koja je izražena i u odluci Županijskog suda u Varaždinu,⁶⁷ pravni slijednik ne može se protiviti procesnoj sukcesiji i postaje procesna stranka u trenutku koji je relevantan za građanskopravnu sukcesiju, a to je smrt stranke.⁶⁸ Onaj tko je naslijedio neku osobu, njezin je sveopći pravni slijednik, u skladu s čl. 5. st. 1. Zakona o nasljeđivanju.⁶⁹

2. Gubitak parnične sposobnosti za vrijeme sudskog postupka kada stranku ne zastupa punomoćnik

Da bi stranka mogla samostalno sudjelovati u postupku mora biti parnično sposobna, a u određenim slučajevima pored parnične sposobnosti, stranka mora imati

⁶³ Zakon o izvanparničnom postupku, Narodne novine br. 59/2023.

⁶⁴ V. čl. 54. do čl. 68 ZIP-a.

⁶⁵ V. čl. 212. ZPP-a.

⁶⁶ V. Presuda Županijskog suda u Puli – Pola, GŽ-892/2021, od 22. srpnja 2021.

⁶⁷ V. Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, GŽ-1981/2011, od 07. ožujka 2011.

⁶⁸ V. *ibid.*

⁶⁹ Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine br. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019.

i postulacijsku sposobnost.⁷⁰ Samostalno sudjelovati u postupku znači da osoba može s valjanim postupvopravnim učinkom poduzimat vlastite radnje prema drugim procesnim subjektima, ali i da s istim takvim učinkom i drugi procesni subjekti mogu poduzimati radnje uperene prema toj osobi.⁷¹ U procesnoj doktrini se parnična sposobnost određuje kao svojstvo stranke da s procesnopravnim učinkom poduzima radnje u parničnom postupku.⁷²

Sposobnost poduzimanja radnji pred sudom priznaje se onima koje građansko pravo ovlašćuje da samostalno stječu prava i obveze.⁷³ Da bi osobe mogle nastupati u pravnom prometu, odnosno sklapati pravne poslove, ostvarivati učinke sklapanjem takvih poslova i preuzimati na sebe obveze koje pravni poslovi nose, nužno je da osobe imaju poslovnu sposobnost.⁷⁴

Zakon o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO)⁷⁵ propisuje kako „*Poslovnu sposobnost fizička osoba stječe punoljetnošću, a pravna danom nastanka, ako zakonom nije drukčije određeno.*“⁷⁶

Po svojoj naravi poslovna sposobnost je svojstvo pravnog subjekta da vlastitim očitovanjem volje stvara pravne učinke, odnosno da može samostalno raspolagati svojim pravima i obvezama, odnosno da drugi prema njemu, mimo njegovog

⁷⁰ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 308.

⁷¹ Aras, Kramar, Slađana; Postupovna sposobnost djece u obiteljskim statusnim izvanparničnom stvarima, Zbornik radova povodom 20. godišnjice Konvencije o pravima djeteta, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009, str. 199.

⁷² V. *ibid.*

⁷³ V. *ibid.*

⁷⁴ V. *ibid.*

⁷⁵ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 145/2023, 155/2023.

⁷⁶ V. čl. 18. ZOO-a.

zakonskog zastupnika s relevantnim pravnim učinkom manifestiraju svoja očitovanja volje.⁷⁷

U skladu s odredbama Obiteljskog zakona (dalje u tekstu: ObZ),⁷⁸ ukoliko su ispunjene predviđene zakonske pretpostavke, odlukom suda u izvanparničnom postupku fizička osoba može se lišiti poslovne sposobnosti u potpunosti ili djelomično.⁷⁹ Osobama lišenim poslovne sposobnosti u određenim situacijama priznat će se postupovna sposobnost u konkretnom postupku.⁸⁰ Postupovna sposobnost može se priznati za poduzimanje svih radnji ili samo za poduzimanje pojedinih radnji u postupku, a priznaje se po odluci suda⁸¹ ili po samom zakonu.⁸² Po odluci suda postupovna sposobnost može se priznati u statusnim stvarima, u stvarima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima i mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta pod uvjetom da je osoba u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice takvih radnji,⁸³ uz prethodno mišljenje Hrvatskog zavoda za socijalni rad (dalje u tekstu: Zavoda).⁸⁴ Postupovna sposobnost po samom zakonu priznaje se radi davanja dopuštenja za sklapanje braka, radi razvoda braka, radi određivanja zastupnika djeteta u slučaju neslaganja roditelja, odnosno roditelja lišenog poslovne sposobnosti i skrbnika djeteta, radi pokretanja postupka vraćanja poslovne

⁷⁷ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 71), str. 199.

⁷⁸ Obiteljski zakon, Narodne novine br. 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023, 156/2023.

⁷⁹ V. čl. 234. ObZ-a.

⁸⁰ Aras, Kramar, Slađana; Komentar Obiteljskog zakona II. knjiga, Postupak pred sudom i prijelazne i završne odredbe, Zagreb, Organizator d.o.o., 2022., str. 134.

⁸¹ V. čl. 364. ObZ-a.

⁸² Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 80), str. 133-134.

⁸³ V. čl. 364. ObZ-a.

⁸⁴ V. čl. 364. ObZ-a.

spособnosti i radi donošenja rješenja o zdravlju štíćenika te sudjelovanja u tim postupcima.⁸⁵

U iznimnim slučajevima fizička osoba poslovnu sposobnost može steći prije stjecanja punoljetnosti. Odlukom suda donesenom u izvanparničnom postupku sud može dopustiti sklapanje braka osobi koja je navršila šesnaest godina života ako utvrdi da je mentalno i tjelesno zrela za brak te da za zaključenje braka postoje opravdani razlozi.⁸⁶ Sklapanjem braka prije punoljetnosti prestaje roditeljska skrb nad maloljetnikom i maloljetnik stječe potpunu poslovnu sposobnost.⁸⁷

Prema Zakonu o radu (dalje u tekstu: ZOR),⁸⁸ ako zakonski zastupnik ovlasti maloljetnika s petnaest godina i starijeg za sklapanje ugovora o radu, maloljetnik se smatra poslovno sposobnim za sklapanje i raskidanje toga ugovora te za poduzimanje svih pravnih radnji u vezi s ispunjenjem prava i obveza iz toga ugovora ili u vezi s ugovorom.⁸⁹ U skladu s odredbama ZOR-a i ObZ propisuje kako je djetetu koje je navršilo 15 godina života i koje zarađuje dopušteno samostalno poduzimati pravne radnje, odnosno sklapati pravne poslove i preuzimati obveze u visini iznosa koji zarađuje te raspolagati svojom zaradom pod uvjetom da ne ugrožava svoje uzdržavanje.⁹⁰

Iz navedenog se može zaključiti da se u slučaju zaposlenja djeteta starijeg od 15 godina, priznaje poslovna sposobnost maloljetnika, a koja sposobnost je po svojoj naravi ograničena.⁹¹

⁸⁵ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 80), str. 133-134.

⁸⁶ V. čl. 25. ObZ-a.

⁸⁷ V. čl. 117. ObZ-a.

⁸⁸ Zakon o radu, Narodne novine br. 93/2014, 127/2017, 98/2019, 151/2022, 64/2023.

⁸⁹ V. čl. 20. ZOR-a.

⁹⁰ V. čl. 85. ObZ-a.

⁹¹ V. čl. 85. ObZ-a.

S obzirom na to da sve poslovno sposobne osobe mogu samostalnim očitovanjem volje proizvoditi pravne učinke⁹² sve poslovno sposobne osobe imaju i parničnu sposobnost.⁹³ Parnična sposobnost može biti samo potpuna i bezuvjetna.⁹⁴ Međutim, s obzirom da i djelomično poslovno sposobne osobe mogu svojim očitovanjima proizvoditi pravne učinke u onom dijelu u kojem nisu lišene poslovne sposobnosti, pravni poredak i takvim osobama priznaje parničnu sposobnost, ali samo u tom dijelu u kojem im je priznata poslovna sposobnost.⁹⁵

Slijedom navedenog takve osobe će biti i parnično sposobne u postupcima koji se vode o stvarima o kojima one mogu samostalnim očitovanjem volje proizvoditi učinke, to jest o stvarima u kojima nisu lišene poslovne sposobnosti.⁹⁶ U takvim postupcima te osobe ovlaštene su poduzimati sve radnje u postupku pred sudom.⁹⁷

Međutim, poslovno i parnično sposobne osobe tu osobinu imaju sve dok se u izvanparničnom postupku odlukom suda ne oduzme ta sposobnost, a zbog čega se postavlja pitanja da li je parnično sposobna osoba prema kojoj je u tijeku postupak lišenja poslovne sposobnosti. U sudskoj praksi u pojedinim odlukama suda izražen je stav da odsutnost parnične sposobnosti vrijedi i za stranku koja je još poslovno sposobna, u onim situacijama kada pokazuje znakove ozbiljnih, relevantnih, zdravstvenih poremećaja.⁹⁸ Prema tom shvaćanju osoba koju tek treba lišiti poslovne sposobnosti u izvanparničnom postupku izgubit će parničnu sposobnost i prije takvog

⁹² V. Čl. 18. ZOO-a.

⁹³ V. Čl. 79. ZPP-a.

⁹⁴ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 308.

⁹⁵ V. Čl. 79. ZPP-a.

⁹⁶ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 308.

⁹⁷ V. *ibid.*

⁹⁸ V. Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Rev-827/1994, od dana 6. listopada 1994.

lišenja poslovne sposobnosti.⁹⁹ Svakako ne bi bilo dobro da se takav stav ustalio u praksi budući da je sud u takvim situacijama, sukladno zakonu ovlašten i dužan postaviti privremenog zastupnika.¹⁰⁰ Takva dužnost suda proizlazi iz načela socijalnosti izraženog u ObZ-u, prema kojem sud tijekom postupka osobito paziti da se zaštite prava i interesi djece, osoba s invaliditetom, odnosno osoba koje se iz drugih razloga nisu sposobne same brinuti o sebi i o svojim pravima i interesima.¹⁰¹

Parnično sposobne osobe ne moraju u postupcima pred sudom u kojima su stranke samostalno poduzimati radnje, već to mogu činiti i putem punomoćnika. Prema ZPP-u, sve parnično sposobne osobe su i postulacijski sposobne, dakle ovlaštene su samostalno i neposredno poduzimati sve parnične radnje u sudskom postupku.¹⁰² ¹⁰³ Međutim, postoje i iznimke. Tako stranka ne može samostalno podnijeti prijedlog za dopuštenje revizije i reviziju protiv odluke suda ukoliko nema položen pravosudni ispit, odnosno to za nju ne može napraviti punomoćnik koji nema položen pravosudni ispit.¹⁰⁴

Punomoćnik je osoba koja u ime i za račun zastupane stranke, u granicama dobivenih ovlaštenja, poduzima radnje u postupku s učinkom kao da ih poduzima sama stranka.¹⁰⁵ Stranku kao punomoćnik može zastupati samo odvjetnik.¹⁰⁶ U određenim slučajevima zakon dopušta da se kao punomoćnici u postupku pojave i druge osobe, a koje osobe nisu odvjetnici.¹⁰⁷

⁹⁹ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 63), str. 201.

¹⁰⁰ V. *ibid.*

¹⁰¹ V. čl. 348. ObZ-a.

¹⁰² V. čl. 79. ZPP-a.

¹⁰³ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 311-312.

¹⁰⁴ V. čl. 91.a ZPP-a.

¹⁰⁵ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 327.

¹⁰⁶ V. čl. 89.a st. 1. ZPP-a.

¹⁰⁷ V. čl. 89.a st. 2. i st. 3. ZPP-a.

Stranku u postupku može zastupati osoba koja je s njom u radnom odnosu kada je postupak koji se vodi u vezi s tim radnim odnosom,¹⁰⁸ primjerice obrtnika može zastupati osoba koja je zaposlena na ugovor o radu u tom obrtu.¹⁰⁹

Punomoćnik može biti i osoba koja je sa strankom srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra ili bračni drug, ako je potpuno poslovno sposobna i ako se ne bavi nadriparstvom.¹¹⁰

Radnika u parnicama iz radnih odnosa može zastupati i osoba koje je zaposlena u sindikatu ili udruzi sindikata kojega je radnik član.¹¹¹ Poslodavca može zastupati osoba koja je u radnom odnosu u udruzi poslodavaca koje je ono član.¹¹²

Zaključno na sve navedeno, poslovna sposobnost je pretpostavka da bi stranka mogla samostalno obavljati radnji u postupku, to jest da bi imala parničnu sposobnost.¹¹³ Punomoć kako je određuje ZOO, ovlaštenje je za zastupanje što ga opunomoćitelj pravnim poslom daje punomoćniku.¹¹⁴ Za sklapanje pravovaljanog ugovora o zastupanju (punomoći) potrebno da osoba kao ugovaratelj ima poslovnu sposobnost u vrijeme zaključenja ugovora.¹¹⁵

Ako stranka ima punomoćnika u parnici koji ju zastupa na temelju valjane punomoći, gubitkom parnične sposobnosti stranke ne dolazi do prekida parničnog postupka.¹¹⁶ U prilog tome shvaćanju govori i sudska praksa izražena u odluci

¹⁰⁸ V. čl. 89.a st. 2. ZPP-a.

¹⁰⁹ Jelušić, Damir; *op. cit.* (bilj. 54), str. 90.

¹¹⁰ V. čl. 89.a st. 3. ZPP-a.

¹¹¹ V. čl. 434.a st. 1. ZPP-a.

¹¹² V. čl. 434.a st. 2. ZPP-a.

¹¹³ V. čl. 79. ZPP-a.

¹¹⁴ V. čl. 313. ZOO-a.

¹¹⁵ V. čl. 313. ZOO-a.

¹¹⁶ V. čl. 212. ZPP-a.

Županijskog suda u Puli-Pola,¹¹⁷ a koja u bitnom navodi kako gubitkom poslovne, odnosno parnične sposobnosti stranke, punomoć koju je stranka izdala ne gubi učinak i punomoćnik je ovlašten nadalje zastupati stranku u postupku.¹¹⁸ Sama činjenica da se spram stranke u postupku, vodi postupak radi oduzimanja poslovne sposobnosti ne može imati utjecaja na tijek predmetnog postupka.¹¹⁹

U opisanom slučaju smatra se da nije došlo do narušavanja ravnoteže u parnici, jer je punomoćnik dužan štiti interes stranke. Međutim, ukoliko stranka nema punomoćnika u parnici i samostalno proizvodi učinke u postupku, a tijekom kojeg izgubi parničnu sposobnosti, nužno je da dođe i do prekida postupka. U takvom slučaju sud će deklaratornom odlukom utvrditi prekid postupka.¹²⁰ Tako prekinut postupak nastaviti će preuzimanjem postupka od strane zakonskog zastupnika ili kad na prijedlog protivne strane ili po službenoj dužnosti zakonski zastupnik bude pozvan da to učini.¹²¹

¹¹⁷ V. Rješenje Županijskog suda u Puli-Pola, Gž Ovr-272/2022, od 03. kolovoza 2022.

¹¹⁸ V. *ibid.*

¹¹⁹ V. *ibid.*

¹²⁰ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 557.

¹²¹ V. čl. 215. st. 1. ZPP-a.

3. Smrt zakonskog zastupnika stranke ili prestanak njegovog ovlaštenja za zastupanje u postupku u kojem stranka nema punomoćnika

Zakonski zastupnici su osobe koje su ovlaštene zastupati poslovno nesposobne osobe.¹²² Iznimno se zakonski zastupnik može postaviti i poslovno sposobnim osobama u zakonom predviđenim slučajevima.¹²³

Poslovno nesposobne osobe su maloljetnici koji nisu stekli poslovnu sposobnost prije punoljetnosti.¹²⁴ Njihovi zakonski zastupnici su roditelji.¹²⁵ Zakonsko zastupanje je dio sadržaja roditeljske skrbi te su roditelji zakonski zastupnici djeteta bez obzira da li žive zajedno ili odvojeno.¹²⁶ Roditelji koji ostvaruju roditeljsku skrb imaju dužnost i pravo u osobnim i imovinskim pravima sporazumno zastupati svoje dijete u odnosu prema trećima.¹²⁷ Smatra se da je jedan roditelj dao svoj pristanak drugom roditelju da može zastupati dijete bez njegove izričite suglasnosti, osim kada zakon propisuje da je potrebna izričita pisana suglasnost drugog roditelja.¹²⁸

Prema ObZ-u izričita pisana suglasnost drugog roditelja potrebna je za zastupanje u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta,¹²⁹ kao što je promjena osobnog imena djeteta, promjena prebivališta odnosno boravišta ili promjena vjerske pripadnosti

¹²² Šimović, Ivan, op. cit. (bilj. 46.), str. 1627.

¹²³ V. *ibid.*

¹²⁴ V. čl. 117. ObZ-a.

¹²⁵ V. Čl. 99. ObZ-a.

¹²⁶ Aras, Slađana; Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka, Položaj djeteta u postupku prema novom Obiteljskom zakonu; Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, Zagreb, 2014., str. 38.

¹²⁷ V. čl. 99. st. 1. ObZ-a.

¹²⁸ V. čl. 99. st. 2. ObZ-a.

¹²⁹ V. čl. 100. ObZ-a.

djeteta.¹³⁰ Izričita pisana suglasnost drugog roditelja potrebna je i za zastupanje djeteta u vezi s vrijednijom imovinom, odnosno imovinskim pravima djeteta.¹³¹

Jedan roditelj može samostalno ostvarivati skrb nad djetetom temeljem sudske odluke u potpunosti ili djelomično.¹³² U slučaju smrti jednog od roditelja ili ako je jedan roditelj proglašen mrtvim, drugi roditelj nastavlja samostalno ostvarivati roditeljsku skrb i bez posebne sudske odluke.^{133 134}

U slučaju neslaganja roditelja međusobno ili roditelja i skrbnika djeteta oko zastupanja djeteta u vezi s odlukama koje su bitne za dijete,¹³⁵ sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta, roditelja ili skrbnika donijeti rješenje kojim će odrediti tko će zastupati dijete u toj stvari.¹³⁶

Ukoliko su roditelji umrli, poslovno nesposobni ili nepoznati, Zavod će takvim maloljetnicima postaviti skrbnika.¹³⁷

Poslovno nesposobne osobe mogu biti i punoljetne osobe koje iz određenih razloga danom punoljetnosti nisu stekle poslovnu sposobnost ili im je takva sposobnost nakon stjecanja oduzeta.¹³⁸ Takvim osobama će Zavod u trenutku oduzimanja poslovne sposobnosti postaviti skrbnika.¹³⁹

Uz Zavod kao tijelo koje je na temelju zakona ovlašteno postavljati zakonskog zastupnika osobama za koje postoji takva potreba, sud je ovlašten postaviti

¹³⁰ V. čl. 100. ObZ-a.

¹³¹ V. čl. 101. ObZ-a.

¹³² V. čl. 105. st. 1 ObZ-a.

¹³³ Aras, Slađana; *op. cit.* (bilj. 126.), str. 38.

¹³⁴ V. čl. 105. st. 2 ObZ-a.

¹³⁵ V. čl. 108., te čl. 114. ObZ-a.

¹³⁶ V. čl. 109., čl. 114., te čl. 478. ObZ-a.

¹³⁷ V. čl. 224. ObZ-a.

¹³⁸ V. čl. 234. ObZ-a.

¹³⁹ V. čl. 237. ObZ-a.

privremenog zakonskog zastupnika u slučaju kada se u tijeku postupka pred prvostupanjskim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika trajao toliko dugo, da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice.¹⁴⁰

Sud će postaviti privremenog zakonskog zastupnika stranci ako nije parnično sposobna, a nema zakonskog zastupnika, ako postoje suprotni interesi stranke i njegova zakonskog zastupnika, ako obje stranke u postupku imaju istoga zakonskog zastupnika, ako je boravište stranke nepoznato, a nema punomoćnika, te ako se stranka ili njen zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Republici Hrvatskoj, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti.¹⁴¹ O postavljanju privremenog zastupnika sud će obavijestiti Zavod i stranke kad je to moguće.¹⁴²

Zakonski zastupnik u ime stranke poduzima sve radnje u postupku, ali za disponiranje kojim neposredno proizvodi učinak kao što je podnošenje ili povlačenje tužbe, priznanje, odnosno odricanje od tužbenog zahtjeva, zaključenje nagodbe ili za poduzimanje drugih radnji u postupku kada je to posebnim propisima određeno, zastupnik mora imati posebno ovlaštenje.¹⁴³

Osoba koja se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužna je na zahtjev suda dokazati da je zakonski zastupnik.¹⁴⁴ Ukoliko zakonski zastupnik poduzima radnje u postupku za koje je potrebno posebno ovlaštenje, dužan je dokazati da doista ima takvo ovlaštenje.¹⁴⁵ Ako sud ustanovi da zakonski zastupnik ne pokazuje potrebnu pažnju u

¹⁴⁰ V. čl. 84. st. 1. ZPP-a.

¹⁴¹ V. čl. 84. st. 2. ZPP-a.

¹⁴² V. čl. 84. st. 3. ZPP-a.

¹⁴³ V. čl. 81. st. 1. ZPP-a.

¹⁴⁴ V. čl. 81. st. 2. ZPP-a.

¹⁴⁵ V. čl. 81. st. 2. ZPP-a.

zastupanju, obavijestit će o tome Zavod.¹⁴⁶ Kad zbog nemarnosti zastupnika postoji mogućnost nastanka štete za osobu pod skrbništvom, sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.¹⁴⁷

Zakonski zastupnik može odrediti punomoćnika koji će zastupati stranku u postupku i to odvjetnika ili drugu osobu za koju zakon predviđa da može biti punomoćnik stranke (osoba koja je sa strankom srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra ili bračni drug), a koja je potpuno poslovno sposobna osoba, osim one osobe koja se bavi nadriparstvom.¹⁴⁸ Takav punomoćnik proizvodi učinke neposredno prema osobi štićenika, s obzirom na to da je štićenik stranka u postupku i opunomoćitelj koji je posredno putem zastupnika izjavio volju kao temelj punomoći.¹⁴⁹

Ukoliko za vrijeme parnice dođe do smrti zakonskog zastupnika stranke ili prestane ovlaštenje zakonskog zastupnika stranke za zastupanje, a stranka nema ovlaštenog punomoćnika u parnici, dolazi do prekida postupka po sili zakona¹⁵⁰ zbog narušavanja ravnoteže u parnici, a koji prekid će sud odrediti deklaratornim rješenjem.

4. Prestanak i zabrana rada pravne osobe

Stranka u postupku može biti svaka pravna osoba.¹⁵¹ Pravne osobe imaju stranačku i pravnu sposobnost, a koju stječu upisom u odgovarajući registar i gube

¹⁴⁶ V. čl. 81. st. 3. ZPP-a.

¹⁴⁷ V. čl. 81. st. 3. ZPP-a.

¹⁴⁸ V. čl. 89.a ZPP-a.

¹⁴⁹ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 323.

¹⁵⁰ V. čl. 212. ZPP-a.

¹⁵¹ V. čl. 77. st. 1. ZPP-a.

brisanjem iz tog registra.¹⁵² U određenim slučajevima pravne osobe stječu takvu sposobnost po sili zakona, neovisno o upisu u registar, kao što je to u slučaju države, općine, gradova, županija itd.¹⁵³

Pravna osoba je pojam koji se odnosi na jedinicu s nizom prava i obveza, a koju jedinicu može činiti jedan ili više pojedinaca stvaranjem komercijalnih poduzeća, državnih tijela ili drugih organizacija različitih vrsta kojima se temeljem zakona priznaje pravna osobnost.¹⁵⁴ Stoga, pravna osoba je društvena tvorevina koja proizlazi iz zakona s idejom da se takvoj tvorevini omogući da ima određena prava i obveze, to jest da joj se prizna pravna sposobnost na način na koji se priznaje fizičkoj osobi.¹⁵⁵

Pravne osobe ne mogu biti djelomično poslovno sposobne kao što to mogu biti fizičke osobe, one svoju poslovnu sposobnost stječu danom nastankom ako zakonom nije drukčije određeno.¹⁵⁶ Za pravnu osobu volju očituju njezina tijela.¹⁵⁷ To su fizička osoba ili skupovi fizičkih osoba koje su na temelju zakona ili internih općih akata pravne osobe ovlaštene manifestirati njezinu volju prema trećima.¹⁵⁸

Kao pravne osobe najčešće se pojavljuju trgovačka društva osnovana u skladu sa Zakonom o trgovačkim društvima (dalje u tekstu: ZTD)¹⁵⁹ i upisane u sudski registar

¹⁵² Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 33), str. 31.

¹⁵³ *V. ibid.*

¹⁵⁴ Pravna osoba-što je to, definicija i pojam; <https://hr.economy-pedia.com/11039089-legal-person>
Pristupljeno:27.03.2024.

¹⁵⁵ *V. ibid.*

¹⁵⁶ Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 33), str. 52.

¹⁵⁷ *V. ibid.*

¹⁵⁸ *V. ibid.*

¹⁵⁹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023.

sukladno Zakonu o sudskom registru (dalje u tekstu: ZSR).¹⁶⁰ U Republici Hrvatskoj trgovačko društvo može osnovati svaka domaća ili strana fizička i pravna osoba.¹⁶¹

Osim trgovačkih društava kao pravne osobe pojavljuju se i drugi oblici udruženja kao primjerice zadruge osnovane u skladu sa Zakonom o zadrugama,¹⁶² ustanove osnovane u skladu sa Zakonom o ustanovama,¹⁶³ udruge osnovane u skladu sa Zakonom o udrugama¹⁶⁴ i drugi oblici koji su zakonom definirani kao pravne osobe.¹⁶⁵

Predmet poslovanja pravnih osoba utvrđuje se osnivačkim aktom te se upisuje u sudski registar.¹⁶⁶ Za pravne osobe načelno vrijedi pravilo da njihov predmet poslovanja može biti obavljanje svake djelatnosti koja zakonom nije zabranjena ili u suprotnosti s moralom.¹⁶⁷ Određene djelatnosti mogu se obavljati samo na temelju suglasnosti, dozvole ili drugoga akta nadležnog tijela.¹⁶⁸ Pojedini zakonski propisi za određene subjekte zbog njihova pravnog oblika ograničavaju potpunu slobodu izbora djelatnosti.¹⁶⁹

Pravne osobe pravnu osobnost stječu upisom u sudski registar.¹⁷⁰ Upis osobe u sudski registar detaljnije je uređeno Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar.¹⁷¹ Kao osobe ovlaštene na zastupanje pravnih osoba, odnosno, osobe koje svojim djelovanjem mogu proizvoditi učinke u ime i za račun pravne osobe, razlikuju se

¹⁶⁰ Zakon o sudskom registru, Narodne novine br. 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 123/2023.

¹⁶¹ Hrvatska gospodarska komora, Kako započeti poduzetničku djelatnost, 2016, <https://www.hgk.hr/documents/poduzdjelatnost2016hrweb57e27cf4d75df.pdf>; Pristupljeno: 26.03.2024.

¹⁶² Zakon o zadrugama, Narodne novine br. 34/2011, 125/2013, 76/2014, 114/2018, 98/2019.

¹⁶³ Zakon o ustanovama, Narodne novine br. 76/1993, 29/1997, 47/1999, 35/2008, 127/2019, 151/2022.

¹⁶⁴ Zakon o udrugama, Narodne novine br. 74/2014, 70/2017, 98/2019, 151/2022.

¹⁶⁵ Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 33), str. 31.

¹⁶⁶ V. čl. 51. ZSR-a.

¹⁶⁷ V. čl. 43. ZSR-a.

¹⁶⁸ V. čl. 51. ZSR-a.

¹⁶⁹ V. čl. 51. ZSR-a.

¹⁷⁰ V. čl. 11. ZSR-a.

¹⁷¹ Pravilnik o načinu upisa u sudski registar, Narodne novine br. 121/2019, 2/2023.

zastupnici po zakonu, zastupnike po punomoći, punomoćnike po zaposlenju i prokuriste.¹⁷² Osobe koje zastupaju društvo, kao i ograničenja njihovih ovlasti ako djeluju prema trećim osobama, upisuju se u sudski registar.¹⁷³

U praksi suda zauzet je stav prema kojem u vrijeme podnošenja tužbe pravna osoba mora postojati inače će tužba biti odbačena,¹⁷⁴ obzirom da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za prekid postupka iz čl. 212. ZPP-a.¹⁷⁵ Prema tom shvaćanju sud će ako se radi o otklonjivom nedostatku, pozvati tužitelja da izvrši potrebne ispravke u tužbi kako bi se postupak mogao nastaviti s osobom koja može biti stranka u postupku.¹⁷⁶ Kako bi nastupio prekid postupka zbog prestanka pravne sposobnosti, sud ističe da je nužno da stranka ima pravnu sposobnost u trenutku pokretanja postupka, podnošenja tužbe sudu.¹⁷⁷ U konkretnom slučaju sud zaključuje da nisu bili ispunjeni uvjeti iz odredbe čl. 212. t. 3. ZPP-a, odnosno da u ovom predmetu nije nastupio prekid postupka jer je dužnik prestao postojati prije podnošenja prijedloga za izvršenje.¹⁷⁸

Razlozi za prestanak pravnih osoba taksativno su navedeni u zakonskim odredbama. Pa tako primjerice ZTD kao razloge prestanka javnog trgovačkog društva propisuje: istek vremena za koje je društvo osnovano, odlukom članova društva, odlukom suda o nezakonitosti upisa u sudski registar, otvaranje stečajnog postupka, smrću ili prestankom nekog od članova društva ako što drugo ne proizlazi iz

¹⁷² Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 1), str. 319.

¹⁷³ Hrvatska gospodarska komora; *op. cit.* (bilj. 161), Pristupljeno: 26.03.2024.

¹⁷⁴ V. Rješenje Visokog trgovačkog sud Republike Hrvatske, PŽ-5253/07 od 20. svibnja 2008.

¹⁷⁵ V. Čl. 212. ZPP-a.

¹⁷⁶ V. Rješenje Visokog trgovačkog sud Republike Hrvatske, PŽ-5253/07 od 20. svibnja 2008.

¹⁷⁷ Tako u *ibid.*

¹⁷⁸ Tako u *ibid.*

društvenog ugovora, otvaranjem stečaja nad nekim od članova društva, otkazom nekog od članova društva ili njegovog vjerovnika te pravomoćnom odlukom suda.¹⁷⁹

Ako je javno trgovačko društvo osnovano na neodređeno vrijeme, svaki član društva može otkazati društveni ugovor samo s posljednjim danom poslovne godine uz otkazni rok od najmanje šest mjeseci koji mora isteći do toga dana,¹⁸⁰ ali i sud može po tužbi nekog od članova društva ako postoji važan razlog, donijeti odluku da društvo prestane i prije isteka vremena za koje je osnovano, odnosno, ako vrijeme njegovog trajanja nije određeno.¹⁸¹

Iako zakonske odredbe taksativno navode razloge za prestanak pravnih osoba, do prestanka osobe dolazi tek upisom brisanja u sudskom registru, a što potvrđuje i sudska praksa.¹⁸² Ukoliko za vrijeme parničnog postupka dođe do jednoga od navedenih slučajeva predviđenih zakonskim odredbama o prestanku osobe, u tim slučajevima dolazi i do gubitka poslovne i parnične sposobnosti,¹⁸³ a što se između ostalog očituje i u gubitku ovlaštenja njezinih zastupnika da je zastupaju u sudskim postupcima. Stoga, dolazi do prekida postupka koji će trajati dok se ne otklone nedostaci.¹⁸⁴

Sud može u takvim situacijama donijeti isključivo deklaratornu odluku o prekidu postupka.¹⁸⁵ U praksi sudova zauzet je stav kako takvo rješenje kojim se utvrđuje prekid postupka u izreci ne treba sadržavati odluku o uvjetima pod kojima će se

¹⁷⁹ V. čl. 97. ZTD-a.

¹⁸⁰ V. čl. 98. ZTD-a.

¹⁸¹ V. čl. 99. ZTD-a.

¹⁸² V. Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Pž-6727/06 od 24. svibnja 2007.

¹⁸³ Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 33), str. 52.

¹⁸⁴ V. *ibid.*

¹⁸⁵ V. čl. 212. ZPP-a.

nastaviti prekinuti postupak.¹⁸⁶ Osobe koje imaju pravo preuzeti postupak nakon prekida, crpe svoje pravo izravno iz zakona i nije im potrebna nikakva deklaracija suda o takvom pravu.¹⁸⁷

Postupak koji je prekinut zbog toga što je pravna osoba prestala postojati, nastavit će se kada pravni sljednici pravne osobe preuzmu postupak ili kad ih sud na prijedlog protivne strane ili po službenoj dužnosti pozove da to učine.¹⁸⁸ Sud će nastaviti i istodobno obustaviti postupak ako pravni sljednik pravne osobe ne preuzme postupak ili protivna strana ne predloži da ga sud pozove da to učini u roku od tri mjeseca od pravomoćnosti rješenja o prekidu postupka.¹⁸⁹

5. Nastup posljedica otvaranja stečajnog postupka

Stečaj je izvanparnični postupak skupnog namirenja vjerovnika koji se provodi unovčenjem imovine stečajnog dužnika i podjelom prikupljenih sredstava vjerovnicima.¹⁹⁰

Stečajni dužnik može biti pravna osoba i dužnik pojedinac, to jest fizička osoba.¹⁹¹ Razlozi za pokretanje stečaja su nesposobnost za plaćanje i prezaduženost fizičke ili pravne osobe nad kojom se pokreće stečajni postupak.¹⁹² Smatrat će se da je dužnik

¹⁸⁶ V. Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, PŽ-6727/06 od 24. svibnja 2007.

¹⁸⁷ V. *ibid.*

¹⁸⁸ V. *ibid.*

¹⁸⁹ V. čl. 215.b st. 2. ZPP-a.

¹⁹⁰ Vukelić, Mario; Osnovno o stečaju, <http://www.sudacka-mreza.hr/web-stecaj.aspx?G1=&G2=osnovno-ste%C4%8Daj>; Pristupljeno: 28.03.2024.

¹⁹¹ Treščec, Vladimir; Vrljić, Darko; Stečajni zakon s primjerima obrazaca za praktičnu primjenu, sudskom praksom, bilješkama i zbirkom propisa, Vizura, 2015., str. 82. V i čl. 3. Stečajnog zakona, Narodne novine br. 71/2015, 104/2017, 36/2022, 27/2024 (dalje u tekstu: SZ).

¹⁹² V. čl. 5. SZ-a. V. Treščec, Vladimir; Vrljić, Darko; op. cit. (bilj. 191), str. 83.

nesposoban za plaćanje ako u Očevidniku redosljeda osnova za plaćanje, koji vodi Financijska agencija ima evidentiranih neizvršenih osnova za plaćanje u razdoblju dužem od 60 dana koje je trebalo na temelju valjanih osnova za plaćanje, bez daljnjeg pristanka dužnika naplatiti ili ako dužnik nije isplatio tri uzastopne plaće koje radniku pripadaju prema Ugovoru o radu, Pravilniku o radu, Kolektivnom ugovoru ili posebnom propisu odnosno prema drugom aktu kojim se uređuju obveze poslodavca prema radniku.¹⁹³

Stečajni zakon propisuje kako se stečaj pokreće podnošenjem prijedloga stvarno i mjesno nadležnom sudu prema sjedištu dužnika.¹⁹⁴ Prijedlog za pokretanje stečaja može podnijeti vjerovnik ako učini vjerojatnim postojanje svoje tražbine i postojanje nekog od stečajnih razloga.¹⁹⁵ I dužnik može ako učini vjerojatnim da ne može ispuniti postojeće obveze sam podnijeti prijedlog za pokretanje stečaja.¹⁹⁶

Financijska agencija dužna je podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka ako pravna osoba u Očevidniku redosljeda osnova za plaćanje ima evidentirane neizvršene osnove za plaćanje u neprekinutom razdoblju od 120 dana.¹⁹⁷

Pravne posljedice otvaranja stečajnoga postupka nastupaju u trenutku kad je rješenje o otvaranju stečajnoga postupka objavljeno na internet stranici e-Oglasna ploča sudova,¹⁹⁸ a posljedice nastaju točno određenog sata i minute kad je navedeni oglas objavljen.¹⁹⁹

¹⁹³ V. Treščec, Vladimir; Vrljić, Darko; op. cit. (bilj. 191), str. 84. V. i čl. 6. SZ-a.

¹⁹⁴ V. čl. 8. SZ-a.

¹⁹⁵ V. čl. 109. st. 2. SZ-a.

¹⁹⁶ V. čl. 109. SZ-a.

¹⁹⁷ V. čl. 110. SZ-a.

¹⁹⁸ V. čl. 65. SZ-a.

¹⁹⁹ Prkačin, Lucija; Osnovne pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka prema novom Stečajnom zakonu, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/osnovne-pravne-posljedice-otvaranja-stecajnog-postupka-prema-novom-stecajnom-zakonu-23545>; Pristupljeno: 28.03.2024.

Otvaranjem stečajnog postupka nastaju pravne posljedice koje se odnose na pravni položaj pravnog subjekta u stečajnom postupku, njihove radnje, druge postupke i pravne poslove.²⁰⁰ Ukoliko u vrijeme otvaranja stečajnog postupka stečajni dužnik sudjeluje kao stranka u parničnom postupku, postupak se prekida kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka.²⁰¹ U takvom slučaju sud treba donijeti deklaratorno rješenje kojim se konstatira da je postupak prekinut.²⁰²

ZPP propisuje kako će se tako prekinuti postupak nastaviti kada stečajni upravitelj preuzme postupak ili kada ga sud na prijedlog protivne strane ili po službenoj dužnosti pozove da to učine.²⁰³

U slučaju da se postupak vodi o tražbini koja se prijavljuje u stečajnom postupku, sud po službenoj dužnosti nastaviti postupak i ujedno donijeti rješenje kojim se smatra da je tužitelj povukao tužbu, ako tužitelj nije podnio prijedlog za nastavak parnice pod pretpostavkama propisanim u SZ, ako nije prijavio tražbinu u stečajnom postupku ili ako je tražbina priznata u stečajnom postupku.²⁰⁴ Ako je do prekida postupka došlo nakon donošenja prvostupanjske odluke, sud će u rješenju o nastavku postupka ukinuti prvostupanjsku odluku.²⁰⁵

SZ također uređuje nastavak prekinutog sudskog postupaka do kojega je došlo zbog otvaranja stečaja nad strankom u postupku. Tako SZ propisuje da, ako u vrijeme otvaranja stečajnog postupka postoji već pokrenut parnični postupak o tražbini pred državnim ili arbitražnim sudom ili postupak radi utvrđivanja tražbine, takav postupak

²⁰⁰ V. *ibid.*

²⁰¹ V. čl. 212. ZPP-a. V. Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 558.

²⁰² V. čl. 212. t. 5. ZPP-a. V. Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 557-558.

²⁰³ V. čl. 215. st. 1. ZPP-a.

²⁰⁴ V. čl. 215. st. 2. ZPP-a.

²⁰⁵ V. čl. 215. st. 2. ZPP-a.

nastavit će se preuzimanjem te parnice.²⁰⁶ Prijedlog za nastavak parnice može podnijeti vjerovnik čija je tražbina osporena, u roku od osam dana od primitka rješenja o upućivanju u parnicu odnosno primitka drugostupanjske odluke.²⁰⁷ Oспораватељ parnicu nastavlja u ime i za račun dužnika.²⁰⁸ Ako vjerovnik osporene tražbine, a koji je upućen na parnicu, ne predloži nastavak parnice u roku, smatrat će se da je odustao od prava na vođenje parnice.²⁰⁹

6. Odsječenost od suda

Do Novele Zakona iz 2003. godine (dalje u tekstu: ZiD ZPP 2003),²¹⁰ u situacijama kada se stranka nađe na području koje je zbog izvanrednih događaja odsječeno od suda, sud je prekidao postupak konstitutivnim rješenjem.²¹¹ Takav događaj morao se dogoditi na području na kojem se proteže suverenitet države kojoj sud pripada. Dakle, ako se stranka za vrijeme izvanrednih događaja nalazila na području Republike Hrvatske, a koje područje je odsječeno od suda, ali ne i kada bi se stranka nalazila na području strane države.²¹²

U sudskoj praksi koja proizlazi iz Rješenja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske zauzeto je shvaćanje prema kojem se sud ne može upuštati u ocjenu da li

²⁰⁶ V. čl. 269. st. 1. SZ-a.

²⁰⁷ V. čl. 269. st. 2. SZ-a.

²⁰⁸ V. čl. 269. st. 2. SZ-a.

²⁰⁹ V. čl. 269. st. 3. SZ-a. V. i Rješenje Županijskog suda u Splitu, Gž-2909/2017, od 15. veljače 2019.

²¹⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003.

²¹¹ V. čl. 108. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003., Narodne novine, br. 117/2003. (dalje u tekstu: ZiD ZPP 2003.)

²¹² Grbin, Ivo; Zakon o parničnom postupku sa sudskom praksom, bilješkama, napomenama, priložima i abecednim kazalom, Treće bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb: Organizator, 2004., str. 204.

se neka stranka u inozemstvu nalazi na području koje je odsječeno od suda.²¹³ Ako se stranka ne nalazi na području u Republici Hrvatskoj, sud ne može ocjenjivati da li ta stranka može sudjelovati u postupku pred sudom.²¹⁴ Pritom sud ističe da problem nije u tome, da li se stranka nalazi na području koje je odsječeno od suda, već u komunikaciji suda sa strankom koja je stranac to jest inozemna pravna osoba.²¹⁵ Sud naglašava da postoje odredbe o dostavi pismena osobama u inozemstvu prema kojima se stranka prilikom dostave tužbe poziva da imenuje punomoćnika u Republici Hrvatskoj.²¹⁶ Ako to ne učini, sud zaključuje, postupit će se na način da joj imenuje punomoćnika za primanje pismena.²¹⁷

Prema danas važećim propisima također postoji obveza imenovanja punomoćnika za primanje pismena ako u postupku sudjeluje osoba koja se nalazi u inozemstvu, a nema punomoćnika u Republici Hrvatskoj.²¹⁸

Obzirom na to da u odnosu na zakonsku odredbu o prekidu postupka u slučaju odsječenosti od suda gotovo nema sudske prakse, a posebno novije sudske prakse, može se zaključiti da se ista odredba rijetko primjenjuje. Razvoj tehnologija komunikacije omogućio je strankama lakšu komunikaciju sa sudom. Tako su stranke u izvanrednim situacijama u mogućnosti uz pomoć modernih tehnologija zatražiti odgodu ročišta i na taj način spriječiti negativne posljedice propuštanja ročišta. Također, stranke mogu koristiti i institut povrata u prijašnje stanje²¹⁹ i tako naknadno poduzeti radnje koje su zbog opravdanih okolnosti bile spriječene.

²¹³ V. Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske; PŽ-1807/1993, od 07. rujna 1993.

²¹⁴ V. *ibid.*

²¹⁵ V. *ibid.*

²¹⁶ V. *ibid.*

²¹⁷ V. *ibid.*

²¹⁸ V. čl. 146. ZPP-a.

²¹⁹ V. čl. 117. ZPP-a.

7. Ratne okolnosti ili prestanak rada suda zbog drugih okolnosti

Prije Novele ZPP-a iz 2003. godine, prekid postupka zbog ratnih okolnosti ili zbog prestanka rada suda zbog drugih okolnosti nije nastupao po samom zakonu ispunjenjem pretpostavki za takav prekid, već, kao i u slučaju odsječenosti od suda, do prekida bi dolazilo na temelju konstitutivne odluke suda.²²⁰ Međutim, budući da se radi o okolnostima koje su dovele do prestanka rada suda, samo donošenje konstitutivne odluke o prekidu bilo bi nemoguće zbog spriječenosti suda.²²¹ Novelom ZPP-a iz 2003. godine određeno je kako u opisanim okolnostima dolazi do prekida postupka po sili zakona ispunjenjem pretpostavki za prekid, a deklaratorno rješenje o prekidu postupka sud će donijeti naknadno kada to dopuste okolnosti.²²²

Iako je navedenom Novelom ZPP-a ispravljena nelogičnost da se postupak prekida po odluci suda u okolnostima kada je sam razlog prekida postupka spriječenost rada suda, opisana novelirana odredba u praksi otvara određena logična pitanja. Naime, postavlja se pitanje koji je smisao da se zbog takvog prekida donosi posebno rješenje nakon što sud započne s radom.²²³ Takvo rješenje bi se, prema ZPP-u, trebalo donositi u svakom predmetu koji se vodi pred sudom jer se radi o okolnosti koja se odnosi na sve predmete.²²⁴ Protiv takvog rješenja stranke imaju pravo žalbe, a koja žalba ne zadržava nastupanje pravnih učinaka rješenja.²²⁵

²²⁰ V. čl. 108. Zid ZPP-a 2003.

²²¹ V. Čuveljak, Jelena; Prekid parničnog postupka kada zbog drugih uzroka prestane rad u sudu, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/prekid-parnicnog-postupka-kada-zbog-drugih-uzroka-prestane-rad-u-sudu-41111>; Pristupljeno: 02.04.2024.

²²² V. *ibid.*

²²³ V. *ibid.*

²²⁴ V. *ibid.*

²²⁵ V. *ibid.* V. i čl. 218. ZPP-a.

U slučaju prekida postupka, a nakon prestanka razloga koji su doveli do prekida, sud će po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranke donijeti rješenje o nastavku postupka, a na koje rješenje stranke također imaju pravo žalbe.²²⁶

Moguće je da se u takvim slučajevima istovremeno donese rješenje kojim se utvrđuje da je s danom prekida rada suda nastupio razlog za prekid postupka te da je s određenim danom nastavljen postupak.²²⁷ Međutim, takvo pojedinačno rješenje koje bi se trebalo donijeti u svakom pojedinom predmetu koji se vodi na sudu je krajnje neekonomično.²²⁸

Zbog opisanog, u situaciji ratne okolnosti ili prestanka rada suda zbog drugih okolnosti, zasigurno bi bilo ekonomičnije i svrsishodnije zakonom predvidjeti određivanje općeg prekida postupka za sve predmete pred svim sudovima ili pred određenim sudovima koji su pogođeni predviđenim okolnostima jednim rješenjem.²²⁹ Tako prekinuti postupci bi se nastavljali donošenjem pojedinačnih rješenja ili ponovnim donošenjem općeg rješenja.²³⁰

8. Prekid postupka određen drugim zakonom

Iako ZPP u čl. 212. st. 1. t. 8., navodi da do prekida postupka dolazi kada je takav prekid određen drugim zakonom, navedena odredba je suvišna iz razloga što bi i bez takve odredbe do prekida postupka došlo zbog toga što to poseban zakon određuje.²³¹

²²⁶ V. Čuveljak, Jelena; *op. cit.* (bilj. 221), Pristupljeno: 02.04.2024.

²²⁷ V. *ibid.*

²²⁸ V. *ibid.*

²²⁹ V. *ibid.*

²³⁰ V. *ibid.*

²³¹ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 558.

C. Prekid postupka po odluci suda

Čl. 213. ZPP-a, određuje prekid postupka po odluci suda u dva stavka koja su formulirana na način da se u st. 1. navodi „*Sud će*“,²³² a u st. 2. „*Sud može*“²³³ prekinuti postupak.

Iako se iz st. 1. da naslutiti da se radi o imperativu, a st. 2. da se radi o mogućnosti suda, u praksi nema bitne razlike. Naime, do prekida postupka u oba slučaja doći će nakon što sud donese konstitutivnu odluku kojom prekida postupak ukoliko sam smatra da je takav prekid postupka potrebno napraviti, a ne kao kod zakonskog prekida postupka, ispunjenjem pretpostavki za prekid postupka.

Sudska praksa potvrđuje takvo stajalište, tako primjerice Županijski sud u Varaždinu u svojoj odluci navodi kako da bi sud odredio prekid postupka u smislu odredbe čl. 213. st. 1. t. 2. ZPP-a, nije dovoljno da je zahtjev Europskom sudu o tumačenju prava Europske unije o istom pravnom pitanju podnio drugi sud.²³⁴

Obrazlažući svoje stajalište također navodi kako je za sudski prekid postupka potrebno da sud koji odluči podnijeti zahtjev Europskom sudu o tumačenju prava Europske unije prekine postupak, a ne da se postupak prekida kada neki drugi sud podnese takav zahtjev.²³⁵ U konkretnom slučaju, prethodno pitanje postavio je drugi sud, a ne sud koji donosi odluku, zbog čega nije bilo osnova za prekid postupka u smislu čl. 213. st. 1. t. 2. ZPP-a.²³⁶

²³² V. čl. 213. st. 1. ZPP-a.

²³³ V. čl. 213. st. 2. ZPP-a.

²³⁴ V. Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, Gž 1678/2018-2, od dana 27. rujna 2018.

²³⁵ V. *ibid.*

²³⁶ V. *ibid.*

Međutim, navedena sudska praksa odnosi se na razdoblje prije ZiD ZPP 2019.,²³⁷ a kojim izmjenama je izrijekom u zakonski članak 213. st. 2. t. 2. ZPP-a, dodana odredba koja glasi: „*Sud može odrediti prekid postupka: ako je zahtjev Sudu Europske unije o tumačenju Ugovora Europske unije te valjanosti i tumačenju akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije već podnesen u drugom postupku, a odluka suda ovisi o rješenju tog zahtjeva.*“²³⁸

Prema navedenim izmjenama zakona dana je mogućnost da sudu odredi prekid postupka ako je zahtjev Europskom sudu o tumačenju prava Europske unije o istom pravnom pitanju podnio drugi sud. Ukoliko navedeno izmijenjeno zakonsko rješenje primijenimo na spomenutu odluku Županijskog suda u Varaždinu²³⁹, može se zaključiti kako za prekid postupka u smislu odredbe čl. 213. st. 1. t. 2. ZPP-a,²⁴⁰ nije dovoljno da je zahtjev Europskom sudu o tumačenju prava Europske unije o istom pravnom pitanju podnio drugi sud, ali je to svakako biti dovoljno za prekid postupka u smislu odredbe čl. 213. st. 2. t. 2.²⁴¹

Zaključno na navedeno, do sudskog prekida postupka dolazi konstitutivnom odlukom suda onda kada sud odredi da je takav prekid potreban i u skladu s čl. 213. st. 1. i 2. ZPP-a.

²³⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019. (dalje u tekstu: ZiD ZPP-a 2019.).

²³⁸ čl. 41. st. 2. t. 2. ZiD ZPP-a 2019.

²³⁹ V. Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, Gž 1678/2018-2, od dana 27. rujna 2018.

²⁴⁰ V. čl. 213. st. 1. t. 2. ZPP-a.

²⁴¹ V. čl. 213. st. 2. t. 2. ZPP-a.

1. Prekid postupka kad sud odluči da sam ne rješava o prethodnom pitanju

U postupku pred sudom, prilikom odlučivanja o osnovanosti tužbenog zahtjeva, potrebno je riješiti niz pitanja, kako pravnih tako i činjeničnih, a koja pitanja nisu neposredan predmet spora, ali njihovo rješavanje potrebno je da bi se zauzeo pravilan stav o glavnom pitanju.²⁴²

Prethodno pitanje je pitanje o postojanju nekog prava ili pravnog odnosa o čijem prethodnom rješenju ovisi odluka suda.²⁴³ U eurokontinentalnim pravnim sustavima postoje tri načina rješavanja prethodnog pravnog pitanja.²⁴⁴

Sistem potpune vezanosti za odluku nadležnog tijela o prethodnom pitanju, prema kojem se za rješavanje prethodnog pitanja traži da tijelo pred kojim se pojavi prethodno pravno pitanje, a koje pitanje ne spada u nadležnost takvog tijela, prekine postupanje o glavnoj stvari dok nadležno tijelo koje je ovlašteno odlučiti o prethodnom pitanju ne odluči o istom.²⁴⁵ Odluka nadležnog tijela imat će učinke pravomoćne odluke i vezuje svako tijelo pred kojim se riješeno pitanje pojavi kao prethodno pitanje.²⁴⁶

Prema sistemu samostalnog rješavanja prethodnog pitanja, o svakom pitanju, bez obzira u čiju nadležnost takvo pitanje kao glavno pitanje pripada, ovlašteno je

²⁴² Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 96.

²⁴³ Dika, Mihajlo; Prethodno pitanje u parničnom postupku; Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka, 1991., v. 26, br. 1; 2005.; str. 2.

²⁴⁴ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 1), str. 96.

²⁴⁵ *V. ibid.*

²⁴⁶ *V. ibid.*

odlučivati tijelo pred kojim se takvo pitanje pojavi kao prethodno pitanje.²⁴⁷ Takva odluka tijela koje nije nadležno za odlučivanje o prethodnom pitanju ima učinak samo u konkretnom postupku u kojem je o tom pitanju kao prethodnom pitanju riješeno.²⁴⁸

Mješoviti sistem rješavanja prethodnih pitanja, a koji je prihvaćen u Republici Hrvatskoj, kombinira navedena dva sistema te nastoji izbjeći nedostatke.²⁴⁹ Prema takvom sistemu rješavanja prethodnog pitanja, svako tijelo ovlašteno je odlučiti o svim pravnim pitanjima prejudicijelnog značaja s učinkom u konkretnom postupku u kojem se takvo pitanje pojavi, ako posebnim propisima nije drukčije određeno.²⁵⁰ ²⁵¹ Sud ili drugo nadležno tijelo to pitanje može rješavati uz uvjet da o njemu još nije donio odluku sud ili drugo nadležno tijelo.²⁵² Odluka suda o prethodnom pitanju imati će pravni učinak samo u parnici u kojoj je ono riješeno.²⁵³

Pitanje o kojem još ne postoji odluka nadležnog tijela, sud ne mora sam riješiti.²⁵⁴ Sud može odlučiti da ga sam ne rješava i prekinuti postupak dok se pravomoćno ne završi postupak pred nadležnim sudom ili drugim tijelom.²⁵⁵

Međutim, u slučaju da je nadležno tijelo o tom pitanju već odlučilo kao o glavnom pitanju, tijelo pred kojim se takvo pitanje pojavi kao prejudicijelno vezano je pravomoćnom odlukom nadležnog tijela u granicama njezine pravomoćnosti.²⁵⁶

²⁴⁷ V. *ibid.*

²⁴⁸ V. *ibid.*

²⁴⁹ V. *ibid.*

²⁵⁰ V. *ibid.*

²⁵¹ V. čl. 12. ZPP-a. V. Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 243.), str. 2.

²⁵² V. *ibid.*

²⁵³ V. *ibid.*

²⁵⁴ V. *ibid.*

²⁵⁵ V. *ibid.*

²⁵⁶ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *op. cit.* (bilj. 1), str. 96.

Da bi neko tijelo samostalno odlučivalo o prejudicijelnom pitanju, moraju se ispuniti određene pretpostavke koje ga ovlašćuju na takvo odlučivanje. Takvo pitanje mora se pojaviti kao „*condicio sine qua non*“²⁵⁷ za meritornu odluku o glavnoj stvari. Mora se raditi o odlučivanju o egzistentnosti nekog prava ili pravnog odnosa i mora predstavljati samostalnu pravnu cjelinu.²⁵⁸ Ne smije postojati pravomoćna odluka nadležnog tijela o istom pitanju i ne smije biti posebnim propisima propisana zabrana rješavanja takvog pitanja kao prejudicijelnog pitanja.²⁵⁹

Pravo suda pred kojim se određeno pravno pitanje pojavi kao prejudicijelno ne znači i obvezu tog suda da riješi takvo pitanje.²⁶⁰ Kad sud odluči donijeti odluku o prethodnom pitanju, takva odluka imat će učinak samo u konkretnoj parnici.²⁶¹

Odluku o tome hoće li sam riješiti prethodno pitanje ili će prekinuti postupak i sačekati nadležno tijelo o njemu riješi, sud donosi u obliku rješenjem.²⁶² Ipak, ako odluči sam riješiti prethodno pitanje, ne mora o tome donijeti posebnu odluku, osim u slučaju ako je takav prekid predložila jedna od stranka.²⁶³ U tom slučaju, sud bi bio dužan donijeti rješenje o odbijanju prijedloga za prekid postupka, jer je odlučio sam riješiti prethodno pitanje.²⁶⁴ Protiv takvog rješenja posebna žalba nije dopuštena.²⁶⁵

²⁵⁷ Lat.; uvjet bez kojega se ne može; prijeko potreban uvjet.

²⁵⁸ Jelušić, Damir; Prethodno pitanje u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija; 2019; Preuzeto s: <http://www.damir-jelusic.info/wp-content/uploads/2019/04/hpr032019.indd-h005.pdf> ; Pristupljeno: 02.04.2024.

²⁵⁹ V. *ibid.*

²⁶⁰ Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 243), str. 7.

²⁶¹ V. čl. 12. st. 2. ZPP-a.

²⁶² Dika, Mihajlo; *op. cit.* (bilj. 243), str. 8.

²⁶³ V. *ibid.*

²⁶⁴ V. *ibid.*

²⁶⁵ V. *ibid.*

U slučaju kad sud odluči sam ne rješavati o prethodnom pitanju, donijet će konstitutivno rješenje kojim će odrediti prekid postupka.²⁶⁶

2. Prekid postupka zbog tumačenja Ugovora Europske unije te valjanost i tumačenje akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije

Europska unija (dalje u tekstu: EU) ima pravnu osobnost te kao takva ima vlastiti pravni poredak koji je odvojen od međunarodnog prava.²⁶⁷ Pravo EU-a ima izravan i neizravan učinak na zakone država članica, te čini dio pravnog sustava svake države članice.²⁶⁸

EU je izvor prava i osnovna doktrina EU je vladavina prava, slijedom čega je uspostavljen cjelovit sustav pravne zaštite i postupaka osmišljenih kako bi se Sudu Europske unije omogućilo preispitivanje zakonitosti akata institucija EU-a.²⁶⁹

Ugovori i opća načela nalaze se na vrhu hijerarhije pravnih normi i predstavljaju primarno zakonodavstvo.²⁷⁰ Stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona 1. prosinca 2009., ista je vrijednost dana i Povelji o temeljnim pravima.²⁷¹ Međunarodni sporazumi

²⁶⁶ V. čl. 213. st. 1. t. 1. ZPP-a.

²⁶⁷ Službena stranica Europske unije; Izvori prava Europske unije i njegova hijerarhija; <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/6/izvori-i-podrucje-primjene-prava-europske-unije>; Pristupljeno: 04.04.2024.

²⁶⁸ V. *ibid.*

²⁶⁹ Čl. 263. Ugovor o funkcioniranju Europske unije, Službeni list EU 2016.; C 202; Preuzeto sa: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_3&format=PDF; Pristupljeno: 04.04.2024.

²⁷⁰ Službena stranica Europske unije; Izvori prava EU-a; <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/6/izvori-i-podrucje-primjene-prava-europske-unije>; Pristupljeno: 04.04.2024.

²⁷¹ Povelja Europske unije o temeljnim pravima; Službeni list EU; (2016/C 202/02) Preuzeto sa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=RO>; Pristupljeno: 04.04.2024.

koje je sklopila Unija podređeni su primarnom zakonodavstvu.²⁷² Na nižoj se razini nalazi sekundarno zakonodavstvo koje je valjano samo ako je u skladu s aktima i sporazumima koji su mu nadređeni.²⁷³

Doktrina nadređenosti prava EU okosnica je pravnog poretka kojim se nastoji osigurati jedinstvo i dosljednost prava EU.²⁷⁴ Pravo EU apsolutno je nadređeno nacionalnom zakonodavstvu država članica i nacionalni sudovi moraju tu nadređenost uzeti u obzir u svojim odlukama.²⁷⁵

Sud EU ima ulogu najviše instance pri utvrđivanju odnosa između prava EU-a i nacionalnog prava. Osnovna zadaća suda EU je jedinstveno tumačenje i primjena prava Europske unije, a njegova organizacija uređena je Ugovorom o Europskoj uniji, Ugovorom o funkcioniranju Europske unije, Statutom Suda i Poslovnikom.²⁷⁶ Sud je nadležan odlučivati u prethodnom postupku, u postupku povodom tužbe zbog povrede obveze protiv države članice, povodom tužbe za poništenje akta, u postupku povodom tužbe zbog propusta i u žalbenom postupku.²⁷⁷

Prethodni postupak temeljni je mehanizam prava EU.²⁷⁸ Njegov je cilj osigurati ujednačeno tumačenje i primjenu tog prava, dajući sudovima država članica instrument koji im omogućuje da se u okviru prethodnog postupka obrate Sudu EU.²⁷⁹

Prethodni postupak počiva na uskoj suradnji između Suda EU i sudova država članica.

²⁷² Službena stranica Europske unije, *op. cit.* (bilj. 270), Pristupljeno: 04.04.2024.

²⁷³ *V. ibid.*

²⁷⁴ *V. ibid.*

²⁷⁵ *V. ibid.*

²⁷⁶ *V. ibid.*

²⁷⁷ Službena stranica Vrhovnog suda Republike Hrvatske; Sud Europske unije; <https://www.vsrh.hr/sud-europske-unije.aspx>; Pristupljeno: 04.04.2024.

²⁷⁸ Službeni list EU, C 439; Preuzeto sa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:439:FULL>; Pristupljeno: 04.04.2024.

²⁷⁹ *V. ibid.*

Takav postupak pred Sudom EU pokreće nacionalni sud pred kojim se neko pitanje europskoga prava pojavi kao relevantno za odlučivanje u predmetu.²⁸⁰

Nacionalni sudovi u prethodnom postupku mogu Sudu EU postavljati pitanja tumačenja i pitanja valjanosti prava EU.²⁸¹ Sudovi nižih instanci ovlašteni su postavljati takva pitanja, dok su sudovi zadnje instance to obvezni učiniti.²⁸²

Sud EU daje odgovor na prethodno pitanje u obliku presude ili obrazloženog rješenja, a nacionalni sud koji je postavio pitanje vezan je tumačenjem Suda EU.²⁸³ Tumačenjem su vezani i ostali nacionalni sudovi koji razmatraju jednak problem.²⁸⁴ Na taj se način osigurava ujednačenost prava.²⁸⁵

U presudi u predmetu CILFIT, Sud EU uveo je iznimku od obveze nacionalnih sudova posljednje instance da mu upute prethodno pitanje.²⁸⁶ Radi se o situacijama kada je pravilno tumačenje odredbe prava EU toliko očito da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji.²⁸⁷ Sud je upozorio da u takvim situacijama nacionalni sudovi trebaju uzeti u obzir karakteristike prava EU i teškoće koje predstavlja njegovo tumačenje.²⁸⁸

Nacionalni sudovi koji smatraju da je tumačenje prava EU van razumne sumnje i odluče ne uputiti prethodno pitanje Sudu, već preuzeti odgovornost i samostalno

²⁸⁰ *V. ibid.*

²⁸¹ *V. ibid.*

²⁸² *V. ibid.*

²⁸³ *V. ibid.*

²⁸⁴ *V. ibid.*

²⁸⁵ *V. ibid.*

²⁸⁶ Presuda Suda EU, Predmet 283/81 CILFIT ECLI:EU:C:1982:335.

²⁸⁷ *V. ibid.*

²⁸⁸ *V. ibid.*

protumačiti pravo, imaju obvezu u svojoj odluci navesti razloge kojima opravdavaju takav zaključak.²⁸⁹

U svakom slučaju, kad se pred nacionalnim sudom pojavi pitanje koje bi po svojoj naravi bilo prethodno pitanje za čije rješavanje je potrebno tumačenje Ugovora EU ili je potrebno donijeti odluku o valjanosti ili tumačenju akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije, nacionalni sud može prekinuti postupak i predmet ustupiti sudu EU ili u skladu s navedenim u opisanoj situaciji preuzeti odgovornost samostalnog rješavanja takvog pitanja.²⁹⁰

3. Prekid postupka u slučajevima kada odluka o tužbenom zahtjevu ovisi o tome je li učinjen trgovački prijestup ili je li učinjeno kazneno djelo koje se goni po službenoj dužnosti, tko je počinitelj i je li on odgovoran, a osobito kad se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da je isprava upotrijebljena kao dokaz lažna

Prema odredbi čl. 12. st. 3. ZPP-a, u parničnom postupku sud je u pogledu postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti učinioca vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom se optuženik oglašava krivim.

Postojanje kaznenog djela i kaznene odgovornosti osobe često se pojavljuje u parničnom postupku kao prethodno pitanje o kojem može ovisiti odluka o glavnoj

²⁸⁹ Presuda Suda EU, Predmet C-561/19 Consorzio Italian Management ECLI:EU:C:2021:799.

²⁹⁰ Šago, Dinka; Postupak prethodnog odlučivanja pred Europskim sudom-Problemi i moguća rješenja; 2015; Zbornik pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 36 (1), str. 381, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/index.php/141253>; Pristupljeno: 05.04.2024.

stvari. Mogu se razlikovati dvije procesne situacije. Prva situacija je u slučaju kada već postoji pravomoćna presuda kaznenog suda.²⁹¹ Druga situacija je u slučaju kada ne postoji pravomoćna presuda kaznenog suda te je o takvom pitanju potrebno zauzeti stajalište jer odgovor na pitanje o postojanju ili nepostojanju kaznenog dijela utječe na građanskopravni odnos i sud o njemu mora odlučiti kao o prethodnom pitanju.²⁹²

U slučaju postojanja osuđujuće pravomoćne presude kaznenog suda kojom je kazneni sud kao nadležni sud riješio pitanje kaznenog djela i kaznene odgovornosti, parnični sud ne može ispitivati je li počinjeno kazneno djelo i postoji li kaznena odgovornost počinitelja.²⁹³ Međutim, u slučaju oslobađajuće presude kaznenog suda u pogledu prethodnog pitanja o postojanju kaznenog djela i kaznene odgovornosti koje se pojavilo u građanskom postupku, takva presuda „*argumentum a contrario*“²⁹⁴ iz odredbe čl. 12. st. 3. ZPP-a ne bi vezala parnični sud.²⁹⁵ Ipak, i oslobađajuća presuda kaznenog suda veže parnični sud u granicama svoje pravomoćnosti u pogledu nepostojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti, dok činjenice, zaključci i pravni stavovi kaznenog suda izrečeni u oslobađajućoj presudi djeluju na parnični sud samo snagom svoje uvjerljivosti.²⁹⁶

U drugom slučaju kada se postojanje kaznenog djela i kaznene odgovornosti pojavi pred parničnim sudom, a o istom ne postoji presuda kaznenog suda, parnični

²⁹¹ Pavlović, Mladen; Incidentalna tužba u rješavanju prethodnog pitanja i prekid postupka 2. dio, 2020, <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/incidentalna-tuzba-u-rjesavanju-prethodnog-pitanja-i-prekid-postupka-2-dio>; Pristupljeno: 05.04.2024.

²⁹² V. *ibid.*

²⁹³ V. *ibid.*

²⁹⁴ Lat.; dokaz iz suprotnih pretpostavki.

²⁹⁵ V. Pavlović, Mladen; *op. cit.* (bilj. 291), Pristupljeno: 05.04.2024.

²⁹⁶ V. *ibid.*

sud može, kad je to potrebno, ocijeniti određeni skupi činjenica radi zauzimanja stajališta o prethodnom pitanju je li počinjeno kazneno djelo i tako zauzet stav u pogledu postojanja kaznenog djela i odgovornosti unijeti u obrazloženje presude.²⁹⁷

Ukoliko u trenutku javljanja takvog prethodnog pitanja, o istom traje kazneni postupak, svakako bi bilo umjesno prekinuti parnični postupak do odluke nadležnog kaznenog suda o istom pitanju, ali sud to nije dužan učiniti.^{298 299} U slučaju da sud nije prekinuo postupak, kasnija pravomoćna presuda nadležnog kaznenog suda kojom bi o istom pitanju bilo suđeno drukčije od onoga što je sud odlučio u povodu prethodnog pitanja o kojem je sam odlučio, predstavljala bi razlog za ponavljanje pravomoćno okončanog parničnog postupka.^{300 301}

Nastavno na sve navedene situacije, u parničnom postupku može se pojaviti pitanje kada sud može odrediti prekid parničnog postupka u slučaju: *„ako odluka o tužbenom zahtjevu ovisi o tome je li učinjen trgovački prijestup ili je li učinjeno kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, tko je počinitelj i je li on odgovoran, a osobito kad se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da je isprava upotrijebljena kao dokaz lažna.“*³⁰²

Sud takav prekid može odrediti i bez obzira na to što još nije pokrenut kazneni postupak o tom pitanju. Inicijativu za pokretanje takvog kaznenog postupka trebao bi imati parnični sud po službenoj dužnosti.³⁰³ Ukoliko parnični sud tijekom parničnog postupka naiđe da činjenice na koje se poziva stranka i dokazi kojima potkrepljuje

²⁹⁷ V. *ibid.*

²⁹⁸ V. *ibid.*

²⁹⁹ V. čl. 213. st. 1. t. 1. ZPP-a.

³⁰⁰ Pavlović, Mladen; *op. cit.* (bilj. 291), Pristupljeno: 05.04.2024.

³⁰¹ V. čl. 421. ZPP-a.

³⁰² V. čl. 213. st. 2. t. 1. ZPP-a.

³⁰³ Pavlović, Mladen; *op. cit.* (bilj. 291), Pristupljeno: 05.04.2024.

takve činjenice, a koje su relevantne za odluku o glavnoj stvari, ispunjavaju obilježja kaznenog djela koje se goni po službenoj dužnosti, parnični sud dužan je inicirati pokretanje kaznenog postupka u skladu s odredbom čl. 204. st. 1., 2. i 3., Zakona o kaznenom postupku (dalje u tekstu: ZKP),³⁰⁴ a u kojem slučaju bi bilo svakako svrhovito u skladu s čl. 213. st. 2. t. 1. ZPP-a, odrediti prekid postupka do donošenja odluke kaznenog suda.³⁰⁵

4. Prekid postupka kada je zahtjev Sudu Europske unije o tumačenju Ugovora Europske unije te valjanosti i tumačenju akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije već podnesen u drugom postupku, a odluka suda ovisi o rješenju tog zahtjeva

Sud je ovlašten podnijeti zahtjev Sudu EU o tumačenju Ugovora EU te o valjanosti i tumačenju akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije. U tom će slučaju sud odrediti prekid postupka.³⁰⁶ Također, ukoliko se u parničnom postupku javi pitanje za koje bi sud mogao podnijeti zahtjev Sudu EU za tumačenjem Ugovora EU, a takav je zahtjev za tumačenjem o kojem rješenju ovisi odluka suda već podnesen u drugom postupku, sud je ovlašten u skladu s čl. 213. st. 2. t. 2. ZPP-a, odrediti prekid postupka dok Sud EU ne donese odluku.

³⁰⁴ V. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 80/2022, 36/2024.

³⁰⁵ V. Pavlović, Mladen; *op. cit.* (bilj. 291), Pristupljeno: 05.04.2024.

³⁰⁶ V. čl. 213. st. 1. t. 2. ZPP-a.

Protiv takvog rješenja o prekidu postupka dopuštena je žalba.³⁰⁷ Svaki sudac slobodan je samostalno odlučiti je li potrebno prekinuti postupak zbog pitanja koje je u nekom drugom predmetu podnesen zahtjev za tumačenjem prava EU.³⁰⁸ U slučajevima iz čl. 213. st. 2. t. 2. ZPP-a, sud će nastaviti postupak kad se pravomoćno okonča postupak pred Sudom EU.³⁰⁹ Sudac koji je prekinuo postupak može promijeniti svoju odluku i prije okončanja postupka pred Sudom EU, ako zaključi da odluka ipak ne ovisi o rješavanju zahtjeva podnesenog u nekom drugom predmetu.³¹⁰ S obzirom na to da je sud ustanovio da ne postoje razlozi za prekid postupka, nema potrebe da čeka završetak postupka i odluku Suda EU, rješenjem će nastaviti tako prekinuti postupak.³¹¹ Protiv takvog rješenja o nastavku postupka stranke će imati pravo žalbe, a po kojoj žalbi će drugostupanjski sud ispitati pravilnost rješenja o nastavku prekinutog postupka.^{312 313}

5. Prekid postupka kada odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja u pokrenutom oglednom postupku

Ogledni postupak je izvanredno sredstvo za osiguranje jedinstvene primjene prava u slučaju pojave većeg broja postupaka koji su pokrenuti ili se njihovo pokretanje može očekivati u kraćem razdoblju, a u kojim postupcima se pojavljuje istovjetno novo

³⁰⁷ V. čl. 218. ZPP-a.

³⁰⁸ Pavlović, Mladen; *op. cit.* (bilj. 291), Pristupljeno: 05.04.2024.

³⁰⁹ V. čl. 215. st. 4. ZPP-a.

³¹⁰ Penić, Gović, Iris; Novine u ZPP-u na području prekida postupka, 2020, <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/novine-u-zakonu-o-parnicnom-postupku-na-podrucju-prekida-postupka>; Pristupljeno: 05.04.2024.

³¹¹ V. *ibid.*

³¹² V. *ibid.*

³¹³ V. čl. 218. ZPP-a.

pravno pitanje koje još nije riješeno.³¹⁴ Radi se o pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu, čije pojedinačno rješavanje bi moglo dovesti do različite pravne prakse i narušavanja pravne sigurnosti.³¹⁵

Ogledni postupak pokrenuti će sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka ili umješaka u postupku. Takav postupak pokreće se na način da se zatraži od predsjednika suda zakazivanje sjednice sudskog odjela kako bi se raspravilo o pretpostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka, zbog potrebe rješavanja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava.³¹⁶ Prije podnošenja zahtjeva za održavanje sjednice odjela sud će sa strankama na ročištu raspraviti o potrebi pokretanja oglednog postupka.³¹⁷

Obavijest o podnošenju zahtjeva za održavanje sjednice sudskog odjela povodom pokretanja oglednog postupka objavljuje se na e-oglasnoj ploči sudova.³¹⁸ Uz objavu se nalazi i poziv strankama i umješaci iz postupaka u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja,³¹⁹ da u roku od 30 dana podnesu pisano očitovanje o potrebi pokretanja oglednog postupka.³²⁰ Prema Noveli ZPP-a iz 2022.³²¹ stranke i umješaci

³¹⁴ Uzelac, Alan; Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, Dobre strane i problematični elementi novog instrumenta, Zbornik radova s VI. Međunarodnog savjetovanja; Aktualnosti građanskog procesnog prava-Nacionalna i usporedna pravno teorijska i praktična dostignuća; Pravni fakultet sveučilišta u Splitu; 2020; str. 19.

³¹⁵ V. *ibid.*, str. 23.

³¹⁶ Aras, Kramar, Slađana; Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava i novine iz 2022., Pravo i porezi, br. 12/22., str. 17.

³¹⁷ V. *ibid.*

³¹⁸ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 316) str. 18.

³¹⁹ V. čl. 502.j ZPP-a.

³²⁰ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 316) str. 18.

³²¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019, 80/2022.

uključeni su u zakazivanja sjednice sudskog odjela, odnosno sud bi s njima na pripremnom ročištu u postupku trebao raspraviti okolnost pokretanja oglednog postupka.³²²

Na sjednici sudskog odjela raspravlja se o primljenim očitovanjima i drugim činjenicama važnima za odlučivanje o podnošenju prijedloga za pokretanje oglednog postupka te se daje savjetodavno mišljenje o potrebi podnošenja prijedloga.³²³ Ako na sjednici odjela dođe do odluke da se prijedlog za pokretanje oglednog postupka podnese, sud će taj prijedlog sa spisom predmeta dostaviti Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.³²⁴ Zaprimiti prijedlog odmah će se objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova.³²⁵

Novelom ZPP-a iz 2022. zadržana je formulacija čl. 213. st. 2. t. 3. ZPP-a, prema kojoj sud može odrediti prekid postupka, u postupku u kojemu odluka ovisi o rješavanju istoga pravnog pitanja, kad se na mrežnoj stranici e-Oglasna ploča sudova objavi rješenje kojim se dopušta rješavanje takvog pitanja u oglednom postupku.³²⁶

U prijedlogu za pokretanje oglednog postupka prvostupanjski sud mora određeno naznačiti pravno pitanje o kojemu predlaže zauzimanje pravnog shvaćanja Vrhovnog suda Republike Hrvatske te određeno izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno.³²⁷ O dopuštenosti prijedloga odlučuje vijeće od pet sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske.³²⁸ Vijeće može odlukom odbiti ili prihvatiti prijedlog. Za odluku kojom se prijedlog odbija dovoljno je da se Vrhovni sud pozove na nedostatak

³²² Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 316) str. 18.

³²³ V. čl. 502.k st. 3. ZPP-a.

³²⁴ V. čl. 502.k st. 4. ZPP-a.

³²⁵ V. čl. 502.k st. 4. ZPP-a.

³²⁶ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 316) str. 21.

³²⁷ V. čl. 502.lj st. 1. ZPP-a.

³²⁸ V. čl. 502.lj st. 2. ZPP-a.

pretpostavki za podnošenje prijedloga.³²⁹ Rješenje o odbijanju prijedloga objaviti će se na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova, a nakon koje objave će prvostupanjski sud nastaviti prekinuti postupak.³³⁰

U odluci kojom se dopušta prijedlog, Vrhovni sud se navesti u kojem dijelu i u odnosu na koje određeno pravno pitanje dopušta zauzimanje pravnog shvaćanja.³³¹ Rješenje kojim se dopušta prijedlog dostaviti će se strankama i umješacima te će se objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova.³³²

O pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava odlučuje prošireno vijeće od trinaest sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske presudom u roku od 90 dana od dana objave rješenja kojim je dopušten prijedlog.³³³ Presuda se objavljuje na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova.³³⁴

Objavljeno pravno shvaćanje u presudi Vrhovnog suda ima vezujući učinak koji se sastoji u tome da će svi nastavljeni postupci, kao i oni postupci koji se pokrenu nakon objave rješenja kojim je odlučeno u oglednom postupku, biti vezan tim pravnim shvaćanjem.³³⁵

Ako je sud prekinuo postupak zbog rješavanja istoga pravnog pitanja u oglednom postupku, sud će takav postupak nastaviti kad se objavi rješenje Vrhovnog suda o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava.³³⁶ U tako nastavljenim postupcima

³²⁹ V. čl. 502.lj st. 5. ZPP-a.

³³⁰ V. čl. 502.lj st. 5. ZPP-a.

³³¹ V. čl. 502.lj st. 6. ZPP-a.

³³² V. čl. 502.lj st. 6. ZPP-a.

³³³ V. čl. 502.m st. 1. ZPP-a.

³³⁴ V. čl. 502.m st. 1. ZPP-a.

³³⁵ Jug, Jadranko; Maganić Aleksandra, Novo uređenje revizije te ogledni postupak po zakonu o parničnom postupku, Priručnik za polaznike/ice, Zagreb, Pravosudna akademija, 2021., str. 42. V. čl. 502.n ZPP-a.

³³⁶ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 316) str. 22.

sudovi će nastojat da stranke nagodbom ili na drugi nesporni način dovrše postupak.³³⁷

III. ZAKLJUČAK

Parnični postupak pred sudom zahtijeva određeno vrijeme da bi se riješio izneseni spor o kojem sud odlučuje, a zbog čega za vrijeme trajanja takvog postupka nerijetko dolazi do promjene okolnosti koje se tiču sudionika postupka ili se pak za vrijeme postupka pojave određena pitanja na koje je potrebno odgovoriti kako bi se mogla donijeti valjana i nepobitna odluka u svrhu ostvarenja pravičnosti i ekonomičnosti parničnog postupka.

Zakon o parničnom postupku u čl. 212. i čl. 213. predviđa mogućnost prekida postupka. Prekid parničnog postupka se dijeli na onaj po sili zakona, te po odluci suda. Kao što je u radu istaknuto. Prekid postupka po svojoj naravi je privremenog značenja. Prekinuti postupak nastavlja se kada prestanu razlozi koji su doveli do njegovog nastanka.

Prekid postupka *ex lege* osigurava da tijekom cijelog postupka među strankama u postupku postoji procesna ravnoteža i jednakost u pristupu sudu kao i u sudjelovanju u postupku. Kod nastanka okolnosti zbog kojih dolazi do narušavanja procesne ravnoteže, zakon predviđa (privremeno) zaustavljanje aktivnosti u parnici dok se iste

³³⁷ Aras, Kramar, Slađana; *op. cit.* (bilj. 273) str. 22.

okolnosti ne otklone. Takav prekid nastupa ispunjenjem zakonom predviđenih pretpostavki, čije ispunjenje sud deklarira rješenjem o prekidu postupka.

Prekid postupka po odluci suda osigurava da se različito odlučivanje o određenim pravnim pitanjima svede na najmanju moguću mjeru. Takav prekid postupka usmjeren je prvenstveno na ostvarenje ekonomičnosti postupanja u smislu preventivnog sprječavanja ponavljanja postupka i ujednačavanju primjene i tumačenja pravnih pitanja koja se mogu pojaviti za vrijeme trajanja parničnog postupka. Obzirom da zakon ne može taksativno propisati takve slučajeve, čl. 213. Zakona o parničnom postupku sucima daje slobodu da po vlastitoj procijeni mogu odrediti prekid postupka ukoliko smatraju da je takav prekid potreban i svrsishodan. Sudska odluka u takvom slučaju ima oblik konstitutivnog rješenja kojim se određuje prekid postupka.

Zbog svega navedenog, institutom prekida postupka predviđenim Zakonom o parničnom postupku osigurava se ispunjenje temeljnih načela građanskog procesnog prava i kao takav čini nužni alat u ostvarenju same svrhe sudskog postupka, donošenja pravične i zakonite sudske odluke.

IV. LITERATURA

D. Popis knjiga, stručnih i znanstvenih članaka

- 1) Aras, Kramar, Slađana, Komentar Obiteljskog zakona, II. knjiga, Postupak pred sudom i prijelazne i završne odredbe, Zagreb, Organizator d.o.o., 2022.
- 2) Aras, Kramar, Slađana, Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava i novine iz 2022.; Pravo i porezi, br. 12/22., str. 17-24.
- 3) Aras, Kramar, Slađana, Postupovna sposobnost djece u obiteljskim statusnim izvanparničnom stvarima, Zbornik radova povodom 20. godišnjice Konvencije o pravima djeteta, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009., str. 193-217.
- 4) Aras, Slađana, Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka, Položaj djeteta u postupku prema novom obiteljskom zakonu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, Zagreb, 2014., str. 35-65.
- 5) Brozović, Juraj, Plan upravljanja postupkom, Novine u građanskom zakonodavstvu - 2022, Zbornik radova, Tuhelj; Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Pravosudne akademije, 2022., str. 9-19.
- 6) Dika, Mihajlo, Građansko parnično pravo IV, Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku, Zagreb, Narodne novine, 2008.
- 7) Dika, Mihajlo, Prethodno pitanje u parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka, 1991., v. 26, br. 1; 2005. str. 1-51.

- 8) Grbin, Ivo, Zakon o parničnom postupku sa sudskom praksom, bilješkama , napomenama, priložima i abecednim kazalom, Treće bitno izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Organizator, 2004.
- 9) Jelušić, Damir, Prethodno pitanje u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, ožujak 2019., str. 37-41.
- 10) Jelušić Damir, Procesno pravni položaj lus standi in iudicio u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, ožujak 2017., str. 74-81.
- 11) Jug, Jadranko; Maganić Aleksandra, Novo uređenje revizije te ogledni postupak po Zakonu o parničnom postupku, Priručnik za polaznike/ice, Zagreb, Pravosudna akademija, 2021.
- 12) Treščec, Vladimir; Vrljić, Darko, Stečajni zakon s primjerima obrazaca za praktičnu primjenu, sudskom praksom, bilješkama i zbirkom propisa, Vizura, 2015.
- 13) Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, VII izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb; Narodne novine, 2004.
- 14) Uzelac, Alan, Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, Dobre strane i problematični elementi novog instrumenta, Zbornik radova s VI. Međunarodnog savjetovanja, Aktualnosti građanskog procesnog prava-Nacionalna i usporedna pravno teorijska i praktična dostignuća, Pravni fakultet sveučilišta u Splitu, 2020., str. 19-38.

- 7) Prkačin, Lucija, Osnovne pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka prema novom Stečajnom zakonu, <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/ZA2015B71A1365/clanak-1;>
Pristupljeno: 28.03.2024.
- 8) Službeni list EU, C 439, Preuzeto sa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:439:FULL>; Pristupljeno: 04.04.2024.
- 9) Službena stranica Europske unije, Izvori prava EU-a; <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/6/izvori-i-podrucje-primjene-prava-europske-unije>; Pristupljeno: 04.04.2024.
- 10) Službena stranica Europske unije, Izvori prava Europske unije i njegova hijerarhija; <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/6/izvori-i-podrucje-primjene-prava-europske-unije>; Pristupljeno: 04.04.2024.
- 11) Službena stranica Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Sud Europske unije; <https://www.vsrh.hr/sud-europske-unije.aspx>; Pristupljeno: 04.04.2024.
- 12) Šago, Dinka, Postupak prethodnog odlučivanja pred Europskim sudom- Problemi i moguća rješenja, 2015; Zbornik pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 36 (1), str. 381-407; Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/index.php/141253>; Pristupljeno: 05.04.2024.
- 13) Šimović, Ivan, Utjecaj dobi na poslovnu i parničnu sposobnost, 2011, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 61 (5), str. 1627-1685, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/110652>; Pristupljeno: 25.03.2024.
- 14) Ugovor o funkcioniranju Europske unije, Službeni list EU 2016., C 202; Preuzeto sa: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1->

2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_3&format=PDF; Pristupljeno: 04.04.2024.

15) Vukelić, Mario, Osnovno o stečaju, <http://www.sudacka-mreza.hr/web-stecaj.aspx?G1=&G2=osnovno-ste%C4%8Daj>; Pristupljeno: 28.03.2024.

F. Popis pravnih izvora

- 1) Zakon o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019, 80/2022, 114/2022, 155/2023.
- 2) Zakon o državnim maticama, Narodne novine br. 96/1993, 76/2013, 98/2019, 133/2022.
- 3) Pravilnik o obrascu potvrde o smrti, Narodne novine br. 46/2011.
- 4) Zakon o izvanparničnom postupku, Narodne novine br. 59/2023.
- 5) Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine br. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013, 33/2015, 14/2019.
- 6) Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 145/2023, 155/2023.
- 7) Zakon o radu, Narodne novine br. 93/2014, 127/2017, 98/2019, 151/2022, 64/2023.

- 8) Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023.
- 9) Zakon o sudskom registru, Narodne novine br. 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 123/2023.
- 10) Zakon o zadrugama, Narodne novine br. 34/2011, 125/2013, 76/2014, 114/2018, 98/2019.
- 11) Zakon o ustanovama, Narodne novine br. 76/1993, 29/1997, 47/1999, 35/2008, 127/2019, 151/2022.
- 12) Zakon o udrugama, Narodne novine br. 74/2014, 70/2017, 98/2019, 151/2022.
- 13) Pravilnik o načinu upisa u sudski registar, Narodne novine br. 121/2019, 2/2023.
- 14) Stečajni zakon, Narodne novine br. 71/2015, 104/2017, 36/2022, 27/2024.
- 15) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003.
- 16) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991,

91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019.

17) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Službeni list SFRJ br. 4/1977, 36/1977, 36/1980, 6/1980, 69/1982, 43/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991, Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 129/2000, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 89/2014, 70/2019, 80/2022.

18) Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 80/2022, 36/2024.

G. Sudska praksa

- 1) Vrhovni sud Republike Hrvatske, Broj: Su-IV-245/2019-3, Izvod iz zapisnika sa sastanka predsjednika građanskih odjela županijskih sudova i Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održanog 27. studenog 2019.
- 2) Rješenje Županijskog suda u Karlovcu, GŽ-363/2021, od 24.05.2021.
- 3) Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, GŽ-4868/2013, od 05.11.2013.
- 4) Presuda Županijskog suda u Puli – Pola, GŽ-892/2021, od 22. srpnja 2021.
- 5) Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, GŽ-1981/2011, od 07. ožujka 2011.
- 6) Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Rev-827/1994, od dana 6. listopada 1994.

- 7) Rješenje Županijskog suda u Puli-Pola, Gž Ovr-272/2022, od 03. kolovoza 2022.
- 8) Rješenje Visokog trgovačkog sud Republike Hrvatske, Pž-5253/07 od 20. svibnja 2008.
- 9) Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Pž-6727/06 od 24. svibnja 2007.
- 10) Rješenje Županijskog suda u Splitu, Gž-2909/2017, od 15. veljače 2019.
- 11) Rješenje Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske; Pž-1807/1993, od 07. rujna 1993.
- 12) Rješenje Županijskog suda u Varaždinu, Gž 1678/2018-2, od dana 27. rujna 2018.
- 13) Presuda suda EU, Predmet 283/81 CILFIT ECLI:EU:C:1982:335.
- 14) Presuda suda EU, Predmet C-561/19 Consorzio Italian Management ECLI:EU:C:2021:799.